

Rapport nr. 3/2005

Fukt- og vannplanter i Eidskog

av Anders Often & Julie Finsrud Lande

Fylkesmannen i Hedmark
Miljøvernavdelingen

FYLKESMANNEN I HEDMARK

Miljøvern avdelingen

Statens hus – Postboks 4034 – 2306 Hamar
Telefon 62 55 10 00 - Telefaks 62 55 11 61

Rapport

Tittel: Fukt- og vannplanter i Eidskog	Rapport nr.: 3/2005
	Dato: 25.07.2005

Forfatter(e): Anders Often & Julie Finsrud Lande	Antall sider: 42
Prosjektansvarlig: Anders Often	ISSN-nr: ISSN 0802-7013
Finansiering: Eidskog kommune	ISBN-nr: ISBN 82-7555-135-8

Sammendrag:

Floraen i 24 vann og enkelte tilgrensende fuktområder i Eidskog kommune er kortfattet beskrevet. I tillegg er de eksakte lokalitetene for 60 sjeldne og interessante fukt- og vannplanter i Eidskog dokumentert i detalj, og status og utbredelse for disse artene er diskutert.

Nasjonalt sett er det i Eidskog en middels rik fukt- og vannplanteflora. Mest interessant er det at alle Norges 7 piggeknoपरter (*Sparganium* sp.) er funnet i Eidskog. Dette er ganske sikkert enestående for en kommune i Norge. Den gode forekomsten av sjøpiggeknoपर *Sparganium gramineum* i Klanderudtjernet er nasjonalt sett den mest verdifulle lokaliteten. Det er en god del lokalt til regionalt verdifulle forekomster av fukt- og vannplanter i Eidskog. Blant disse er 7 sørøstlige fukt- og vannplanter som knapt finnes på Hedemarken. Dette er bunkestarr (*Carex elata*), dikesoldogg (*Drosera intermedia*), småull (*Eriophorum gracile*), nøkkesiv (*Juncus stygius*), finnmarkspors (*Rhododendron tomentosum*), myrkråkefot (*Lycopodiella inundata*) og brunmyrak (*Rhynchospora fusca*). Det er også noen sørlige og næringskrevende fukt- og vannplanter som finnes en god del steder på Hedemarken, men som er ytterst sjeldne i Østerdalene, og som er funnet i Eidskog. Mest typisk i denne kategorien er kjempepiggeknoपर (*Sparganium erectum* ssp. *microcarpum*).

Biogeografisk henger Eidskog sammen med Värmland i Sverige. For å kunne gi en fullgod vurdering av flora og vegetasjon burde grenseområdene på både norsk og svensk side vært kartlagt og vurdert i sammenheng.

4 emneord:

Botanikk, fuktplanter, vannplanter, Eidskog

Referanse:

Often, A & Lande, J.F. 2005. Fukt- og vannplanter i Eidskog. Fylkesmannen i Hedmark, miljøvern avdelingen. Rapport nr. 3/2005, 42 s.

Forord

Karplantefloraen i vann og tilgrensende fuktområder er vanligvis mindre kjent enn floraen på fastmark. Dette kommer fram også ved den botanisk funderte kartleggingen av naturtyper som nå foregår i kommunene.

I Eidskog er det tidligere registrert kulturbetinget vegetasjon på noen lokaliteter (Stabbetorp & Often 2003) og det foregår miljøregistreringer i skog (FORAN AS), men det foreligger få registreringer av vann- og fuktplanter fra kommunen. Unntak fra dette er en rapport om den rike floraen i Klanderudtjernet (Wold 1988) og en rapport om flora og fauna i de nye fangdammene på Gaustad (Naturtjenester A/S 2002 til Eidskog kommune, upublisert).

I forbindelse med den landsomfattende kartleggingen av naturtyper tok Eidskog kommune initiativ til å få en bedre oversikt over vann- og fuktvegetasjonen i kommunen. Dette har resultert i denne rapporten. Fylkesmannen er tilfreds med det initiativet Eidskog kommune tok, og finner innholdet i rapporten så interessant at det bør publiseres som et bidrag til å høyne kunnskapsnivået om forekomsten av de aktuelle artene i denne delen av landet.

Hamar, 25. juli 2005

Hans Chr. Gjerlaug
seksjonsleder

Forsidebilde: Flere store kloner av sjøpiggeknope (*Sparganium gramineum*) i nordenden av Klanderudtjernet, helt sør i Eidskog kommune. (Foto: Anders Often, 24.08.2004)

Innhold

1. Innledning	side 1
2. Lokalitetsbeskrivelser	side 2
3. Artsomtaler	side 12
4. Sammenligning med Hedemarken	side 39
5. Oppsummering	side 39
6. Litteratur	side 41

1. Innledning

Fukt- og vannplanter i Eidskog kommune er lite kartlagt. Det rike Klanderudtjernet er et unntak. Plantelivet i sjøen, samt i Buåa som renner fra sørenden av sjøen og til svenskegrensa, ble grundig kartlagt av Wold (1988). Det ble funnet 178 arter av karplanter, og med bestander av den nasjonalt fredede og sjeldne arten sjøpiggeknope (*Sparganium gramineum*) som den klart mest verdifulle forekomsten. Denne arten er i Norge kun kjent fra sørøstre del av Østlandet fra Marker kommune i Østfold og nord til Våler kommune i Hedmark (Haugan 1993, Haugan & Often 1998, Elven 2005).

Tross mangelfull kartlegging, kan man si at vann- og vannkantvegetasjonen i sørøstre del av Hedmark er rik. Det området som er kjent som det aller rikeste er flommarkene i nordenden av Vingersjøen, Kongsvinger kommune. Her er det funnet hele 6 rødlistede karplanter. Dette er et svært høyt antall rødlistede karplanter på én enkelt lokalitet. Foruten sjøpiggeknope, vokser her blant annet vasskryp (*Lythrum portula*), nikkebrønsle (*Bidens cernua*) og bleikfiol (*Viola persicifolia*) - alle nasjonalt sjeldne og rødlistede arter (jfr. Often 2002a).

Innvandringshistorisk ligger Eidskog gunstig til for vannplanter. Det meste av floraen på Østlandet har trolig kommet inn fra sørøst etter siste istid. Vannplanter kan som fisk delvis ha fulgt vannveiene fra øst mot vest (jfr. Huitfeldt-Kaas 1918), noe som naturlig vil gi størst mangfold i grensetraktene i østre del av Østfold og Akershus, og sørøstre del av Hedmark. Noe av det samme kan for øvrig også sies for en del kulturbetingede arter. Mest typisk gjelder dette for utbredelsen av grov nattfiol (*Platanthera montana*) - en svakt varmekjær kystart som i Hedmark kun er funnet i Stange og Eidskog - i den siste kommunen med 3 nylig oppdagede lokaliteter på gjengroende gamle enger (jfr. Stabbetorp & Often 2003).

Det vokser også et interessant element av varmekjære arter i skrentene ved Åbogen og Gjermshus, på grensa mellom Eidskog og Kongsvinger. Dette er arter som plantegeografisk viser tilknytning mot sørøst, mot Värmland. Mest spesielt i denne sammenheng er noen små forekomster av bergperikum (*Hypericum montanum*) på Gjermshus (Kongsvinger kommune). Bergperikum er en sørøstlig art som verken finnes på Hedemarken eller i Oslo-området (Often 1997a).

I Hedmarksammenheng er Eidskog begunstiget med en forholdsvis lang og varm sommer noe mange vann-, sump- og myrplanter drar nytte av. Det spiller også inn at store deler av dalbunnen ligger under den marine grense slik at sjøer som for eksempel Gaustadstjernet og Klanderudtjernet ligger på marine avsetninger, og dermed er forholdsvis næringsrike sjøer.

Vi vil i denne rapporten beskrive og verdivurdere 24 fukt- og vannplantelokaliteter i Eidskog. I tillegg er utbredelsen og dokumentasjonen for 60 verdifulle og interessante plantearter som er funnet på våtmark i Eidskog beskrevet i detalj. Navnsettingen følger Elven (2005).

2. Lokalitetsbeskrivelser

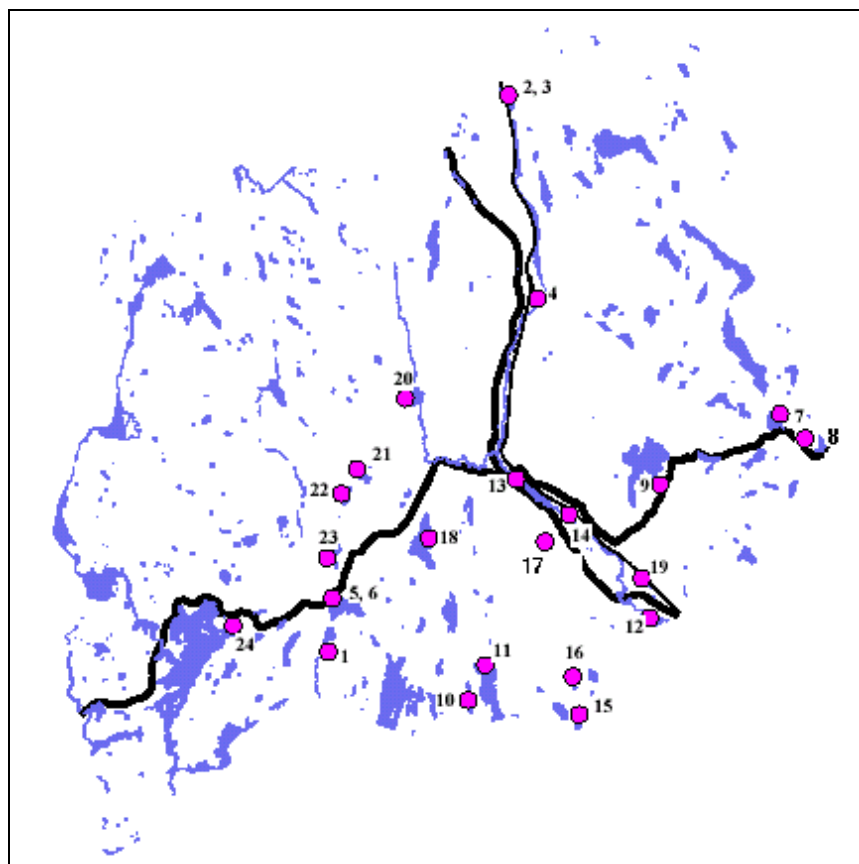
I dette kapitlet beskrives fukt- og vannvegetasjonen på 24 lokaliteter (Tabell 1 og Figur 1 og 2).

Tabell 1. Lokaliteter for fukt- og vannvegetasjon i Eidskog kommune.

Lokalitet	Verdi	UTM
<u>Tidligere undersøkte lokaliteter:</u>		
1. Klanderudtjernet og Buåa	***	PM _{ED} 670,440
2. Tangtjenn, Åbogen	*	UG _{WG} 398,674
3. Ringtjern, Åbogen	*	UG _{WG} 397,679
<u>Lokaliteter undersøkt 2004</u>		
4. Morttjenn, Grasmo	*	UG _{WG} 406,599
5. Harstadsjøen, NV-enden	-	PM _{ED} 674,483
6. Harstadsjøen, Lia	*	UG _{ED} 328,480
7. Finnsrudtjern	*	UG _{ED} 504,547
8. Pytt rett Ø for Engstad	*	UG _{WG} 516,534
9. Nessjøen, S-enden, Sagåsen	*	UG _{WG} 453,522
10. Perkerudvatnet, N-enden og S-enden	*	UG _{ED} 374,445
11. Holmsjøen, vik i N-enden	-	UG _{WG} 373,445
12. Vrangselva ned for Furumo	*	UG _{WG} 447,468
13. Store Gaustadsjøen, N-enden ved det restaurerte sagbruket	*	UG _{ED} 397,524
14. Lille Gaustadsjøen, N-siden mot Store Gaustadsjøen	*	UG _{ED} 411,413
15. Leirsjøen, N-enden	-	UG _{ED} 417,428
16. Gaupstjernet	-	UG _{ED} 417,443
17. Gaustad, liten dam ved vegen	*	UG _{ED} 408,508
18. Stangnessjøen	*	UG _{ED} 359,514
19. Magnormoen, dystroft, lite tjern	*	UG _{ED} 446,483
20. Ålsjøen	-	UG _{ED} 354,554
21. Grunntjernet	*	UG _{ED} 330,531
22. Teigbergstjernet	*	UG _{ED} 327,523
23. Jerpsettjern	*	PN _{ED} 673,494
24. Skjervangen, Akkevika	*_**	PN _{ED} 636,467

Figur 1. Beliggenheten for Eidskog kommune på sørøstre del av Østlandet. Kommunen er avgrenset med svart linje.

Figur 2. Beliggenheten i Eidskog for de 24 lokalitetene som er beskrevet (se tabell 1).

(1) Klanderudtjernet og Buåa ***

UTM: PM_{ED}67,44-46, 129 m o.h.

Undersøkt: Data fra Wold (1988)

Klanderudtjernet og Buåa ligger ca 10 km sørvest for Skotterud på grensa mot Sverige sør for Harstadsjøen. Området har en svært rik fukt- og vannvegetasjon. Denne er grundig beskrevet av Wold (1988). Det er i alt funnet 178 arter av karplanter her. Klart mest verdifullt er fine forekomster av den nasjonalt rødlistede arten sjøpiggnopp. Andre regionalt til lokalt sjeldne arter er kattehale, kjempepiggnopp, kvasstarr, knappsiv, botnegras, gul nøkkerose, hvit nøkkerose, sjøsivaks, stautpiggnopp og mellomblærerot. Klanderudtjernet og Buåa har på grunn av forekomsten av sjøpiggnopp regional- til nasjonal verdi. Flere andre sump- og vannplanter er lokalt- til regionalt sjeldne. I 2004 ble området befart, og her vokser fortsatt store fine kloner av sjøpiggnopp - alle på dypt vann i nordre del av tjernet.

(2) Tangtjenn, Åbogen *

UTM: UG_{WG}398,674-675, 145 m o.h.

Undersøkt: 03.09.1994, ved Anders Often & Reidar Haugan

Tangtjenn ligger på Åbogen rett nord for der fylkesveien skjærer østover og krysser dalgangen og fortsetter svakt sørøstover til Pramhus. Tjernet er ca 100 x 50 m. Vannkvaliteten syntes dårlig. Det var forholdsvis få vannplanter, kun andemat, noe hvit nøkkerose, gul nøkkerose, vanlig tjønnaks og storblærerot. Tjernet er omgitt av flytetorv med en god del kjevlestarr. I blandingsskogen rundt tjernet var det en del svartor. I tillegg til artene nevnt ovenfor ble også følgende arter belagt ved Botanisk museum, Oslo: vassrørkvein, myrkongle, sumpkarse, sennegrass og gråselje.

(3) Ringtjern, Åbogen *

UTM: UG_{WG}397,679, 145 m o.h.

Undersøkt: 04.09.1994, ved Anders Often

Ringtjern ligger ca 300 m nord for Tangtjenn og er en bitteliten pytt omgitt av blandingsskog og myr. Følgende fukt- og vannplanter ble registrert: vassgro, myrkongle, vassrørkvein, trådstarr, flaskestarr, sennegrass, myrmjølke, hesterumpe, gulldusk, gul nøkkerose, vanlig tjønnaks, myrhatt og småpiggnopp.

(4) Morttjenn, Grasmø *

UTM: UG_{WG}406-407,599-600, 132 m o.h.

Undersøkt: 24.08.2004, ved Anders Often

Morttjenn ligger rett sør for Grasmø ved sørenden av søndre Åklangen. Det er et lite og rundt tjern, ca 150 m i diameter. Det er delvis et grustak på nordsiden, sagbruk på sørsiden og myr og ungskog på Ø-siden. Det var en del tømmerstokker i vannet og noe annet skrot. Det var noe forvillet lupin i området. En del av sørsiden av tjernet er fylt opp med bark, slik at tjernet har vært større før sagbruket ble lagt der. Rundt kanten var det noe myr og sumpvegetasjon. Det var opp til 8 m brede belter av vanlig tjønnaks og noen kloner av gul nøkkerose og

kantnøkkerose. Følgende vannplanter og sumpplanter ble registrert:

Calamagrostis canescens (Vassrørkvein)
Hippuris vulgaris (Hesterumpe)
Lemna minor (Andemat)
Nuphar lutea (Gul nøkkerose)
Nymphaea alba ssp. *candida* (Kantnøkkerose)
Potamogeton alpinus (Rusttjønnaks)
Potamogeton berchtoldii (Småtjønnaks)

Potamogeton natans (Vanlig tjønnaks)
Salix cinerea (Gråselje)
Scutellaria galericulata (Skjoldbærer)
Scirpus sylvaticus (Skogsivaks)
Sparganium angustifolium (Flotgras)
Utricularia vulgaris (Storblærerot)

(5) Harstadsjøen, NV-enden -

UTM: PM_{ED}674,483, 135 m o.h.

Undersøkt: 25.08.2004, ved Anders Often

Harstadsjøen ligger rett nord for Vestmarka kirke. I nordvesthjørnet, ved sagbruket var det breie belter med elvesnelle, flekkvis kloner med takrør og noe kantnøkkerose og vanlig tjønnaks og så vidt gul nøkkerose. Sjøen synes forurenset fra Sagbruket. Dammen rett nord for sjøen (PM_{ED}675,484), rett ved sagbruket var helt steril. Dette området har liten interesse med hensyn til vannplanter.

(6) Harstadsjøen, Lia *

UTM: UG_{ED}328,480, 135 m o.h.

Undersøkt: 25.08.2004, ved Anders Often

Harstadsjøen ligger rett nordøst for Vestmarka kirke. Det undersøkte området er sjøen rett ned for gården Lia på nordsiden av sjøen. Her var det spredte kloner med gul nøkkerose og mye botnegras. Det var et glissent, ca 5 m belte av elvesnelle og sjøsivaks med noe flaskestarr og gulldusk; en liten klon flotgras og noe takrør. Det var en klon med bredt dunkjevle, ca 15 x 15 m (UG_{ED}328,480). Det fantes også litt krypsiv (både land og vannformer) og noe tusenblad.

Alt i alt ble følgende fukt- og vannplanter funnet på de to lokalitetene i Harstadsjøen:

Alisma plantago-aquatica (Vassgro)
Alnus glutinosa (Svartor)
Calamagrostis canescens (Vassrørkvein)
Callitriche hamulata (Klovasshår)
Callitriche palustris (Småvasshår)
Carex nigra ssp. *juncella* (Stolpestarr)
Carex rostrata (Flaskestarr)
Carex vesicaria (Sennegras)
Equisetum fluviatile (Elvesnelle)
Juncus bulbosus ssp. *bulbosus* (Krypsiv)
Lobelia dortmanna (Botnegras)
Lysimachia thyrsoflora (Gulldusk)
Mentha arvensis (Åkermynte)

Myriophyllum alterniflorum (Tusenblad)
Nuphar lutea (Gul nøkkerose)
Nymphaea alba ssp. *candida* (Kantnøkkerose)
Peucedanum palustre (Mjølkerot)
Phragmites communis (Takarør)
Potamogeton natans (Vanlig tjønnaks)
Schoenoplectus lacustris (Sjøsivaks)
Scirpus sylvaticus (Skogsivaks)
Scutellaria galericulata (Skjoldbærer)
Sparganium angustifolium (Flotgras)
Typha latifolia (Bredt dunkjevle)
Utricularia vulgaris (Storblærerot)

(7) Finnsrudtjern *

UTM: UG_{ED}504,547, 175 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Det undersøkte området er rundt en ryddet bade plass nær sørøstenden. Her var flaskestarrvegetasjonen ryddet bort og det var delvis fylt på noe sand. Dette har skapt et habitat som er velegnet for ettårige pusleplanter. Her vokste blant annet firling, en art som tidligere ikke er funnet i Eidskog (jfr. Often et al. 1998). Av andre småvokste sump- og vannplanter fantes evjesoleie, åkergråurt (åkerugras, men også typisk for inntørkningsstrender), grønnstarr, krypsiv (dvergform), botnegras, skogsiv, gytjeblærerot, sylblad og dikesoldogg. Ute i vannet var det noe gul nøkkerose og kantnøkkerose, flotgras og vanlig tjønnaks. Det var noe blåtoppeng langs kanten, her med spredt grønnstarr, knappsiv og svartor.

(8) Pytt rett Ø for Engstad *

UTM: UG_{WG}516,534, 180 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Dette er en liten dystrof pytt med hengerorv rundt kanten. Den er svært idyllisk. På hengerorva vokste hvitmyrak og sivblom. Av vannplanter i pytten fantes bare gul nøkkerose. Rett øst for pytten vokste en ca 3 m² stor klon av myrkongle.

(9) Nessjøen, S-enden, Sagåsen *

UTM: UG_{WG}453,522, 132 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Det undersøkte området er sør-sørvestenden av Nessjøen ved et lite sagbruk. Her var det flekker med takrør, litt sennegras, dominans av trådstarr og flekker med flaskestarr. Utenfor dette beltet var det et 5 - 10 m bredt belte med sjøsivaks. Det var kloner med vanlig tjønnaks. I sumpvegetasjon av flaskestarr var det noe gulldusk, mjølkerot, myrhatt, amerikamjølke, åkersvinerot og gytjeblærerot. Det var noen individ gråselje.

(10) Perkerudvatnet, N-enden og S-enden *

UTM: UG_{ED}374-375,445-447 (N-enden). UG_{WG}374-375,434-435 (S-enden), 162 m o.h.

Undersøkt: 25.08.2004 ved Anders Often

N-enden: Her var det ganske breie belter av sjøsivaks og elvesnelle. Det var mye kantnøkkerose og noe vanlig tjønnaks. Det var en klon myrkongle (ca 8 x 8 m) på V-siden ca 70 m fra N-enden. Det var noen spredte kloner gul nøkkerose.

S-enden: Her var det breie belter sjøsivaks, og delvis belter med takrør. Det var store mengder myrkongle, og noe hesterumpe, stor blærerot og kantnøkkerose.

(11) Holmsjøen, vik i N-enden -

UTM: UG_{ED}373,445-454, 173 m o.h.

Undersøkt: 25.08.2004 ved Anders Often

Det var belter med flaskestarr; noe elvesnelle og vassgro. Det var spredt flytebladvegetasjon av kantnøkkerose og noen ytterst få individ gul nøkkerose. Ellers fantes litt vanlig tjønnaks og flotgras. Ved ei hytte var det ei lita sandstrand (trolig delvis kunstig utfylt). Her vokste botnegras, krypsiv og evjesoleie.

(12) Vrangselva ned for Furumo *

UTM: UG_{WG}447,468, 121 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Dette er en liten sideravine av den grunne kløfta der Vrangselva renner - rett ned for Furumo. Ravinen er ca 6 m dyp. Langs bredden var det gråorheggeskog. Akkurat ved koordinaten UN_{WG}447,468 var det ei lita evje. Langs kanten var det mye kvass-starr, og i elva og i evja flotgras, noe vasshøymol, gul nøkkerose, vassgro, myrkongle, stautpiggnopp og klovasshår. Det var noe av en steril vasshårart som trolig var sprikevasshår.

(13) Store Gaustadsjøen, N-enden ved det restaurerte sagbruket *

UTM: UG_{ED}397-399,524-525. 127 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Rett ved sagbruket, over et areal på ca 20 x 3 m, var det ca 15 kloner sverdlilje; i tillegg ei tue ca 10 m mot øst. Voksestedet er innerst i den lille bukta av store Gaustadsjøen. Ellers fantes det noe storblærerot, gul nøkkerose, vassgro, gulldusk og 10 individ av kjempepiggnopp. Trådstarr dannet massebestand, mens det var noe kvasstarr, nordlandsstarr, myrkongle, sjøsvivaks, kantnøkkerose og flotgras. Akkurat ved Vrangselvas utløp i Store Gaustadsjøen (UG_{ED}399,525) vokste en tett bestand (ca 5 x 5m) med kjempepiggnopp (Figur 3). Her var også klovasshår, småvasshår, flotgras, ett individ av stor vass-soleie, ett individ kattehale og noe av kransalgeslekten *Nitella* sp.

Figur 3. Anders Often holder et eksemplar av kjempepiggnopp (*Sparganium erectum* ssp. *microcarpum*) fra lokalitet 13, N-enden av Store Gaustadsjøen ut for det restaurerte sagbruket. Her var det en tett bestand av kjempepiggnopp i den stilleflytende elva (sees i bakgrunnen). Legg også her merke til at det er sidegreiner i blomsterstanden noe som skiller kjempepiggnopp fra stautpiggnopp (*Sparganium emersum*) og nøstepiggnopp (*Sparganium glomeratum*). Foto: Julie Finsrud 26.08.2004.

(14) Lille Gaustadsjøen, N-siden mot Store Gaustadsjøen *

UTM: UG_{ED}411-416,413-515, 127 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Området bærer noe preg av at vannstanden er senket for en del år siden. Det var sump med mye sjøsvaks, flaskestarr og takrør. Mer spredt vokste vasshøymol, en liten klon bredt dunkjevle, mye mannasøtgras, noen kloner nordlandsstarr og kvasstarr; en del gul nøkkerose, noe vanlig tusenblad og stor vassoleie i vannkanten. Her var det også flere kloner flotgras og

litt stautpiggknopp. Det var delvis mye vierkratt med blanding av gråselje og mandelpil. I en liten pytt dominert av stautpiggknopp og flaskestarr var det noe liten andemat.

(15) Leirsjøen, N-enden -

UTM: UG_{ED}417,428. 127 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Leirsjøen ligger helt sør i Eidskog. Det var smale belter av flaskestarr, gulldusk, elvesnelle og vassrørkvein. Utenfor dette var det et ca 8 m bredt belte med blanding av gul nøkkerose og vanlig tjønnaks; noe flotgras. Denne vika er naturskjønn, men har ikke spesiell verdi som vannplantelokalitet. I tilførselsbekken, akkurat på oversiden av kommunevegen, vokste ett individ nøstepiggknopp (UG_{ED}418,432).

(16) Gaup tjernet -

UTM: UG_{ED}417-418,443-447, 160 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Gaup tjernet er et dystroft myrtjern. Det er omgitt av hengemyr med dominans av flaskestarr; noe blåtopp, mjølkerot, takrør og hvitmyrak. Av vannplanter fantes kun gul nøkkerose.

(17) Gaustad, liten dam ved veggen *

UTM: UG_{ED}408,508, 140 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Dette er en liten dam (ca 30 x 10 m) på vestsiden av fylkesvegen, ved Sørgården. I kanten vokste lyssiv, mannosøtgras, åkersvinerot, vassrørkvein, blygmjølke (nyinnkommet art i spredning). I dammen var det noe småtjønnaks, vanlig tjønnaks, rusttjønnaks og 5 kloner på hver ca 1m² av stautpiggknopp.

(18) Stangnessjøen *

UTM: (1) UG_{ED}359,514 (N-enden). (2) UG_{ED}361,508 (Ø-siden). (3)

UG_{ED}363,494 (S-enden), 148 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Tre punkter i Stangnessjøen er undersøkt. (1) N-enden: Det var mye ørevier- og gråseljekratt. Det var et belte av gulldusk, slåtestarr, trådstarr, myrhatt og flaskestarr. I dette beltet vokste noen spredte individ kattehale. Utenfor dette var det et ca 5 m bredt belte av sjøsvaks, stedvis med store kloner med takrør; noe vanlig tjønnaks og gul nøkkerose. (2) I vik på Ø-siden, ca 400 m mot S i forhold til område 1. Her var det en liten klon hvit nøkkerose pluss noe vassgro. (3) Vik 700 m videre mot S. Her var det noe gul nøkkerose, et bredt belte med sjøsvaks, en liten klon takrør, gråselje, istervier, evjesoleie, småvasshår og svartor.

(19) Magnormoen, dystroft, lite tjern *

UTM: UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h.

Undersøkt: 26.08.2004 ved Anders Often

Dette er et dystroft, lite tjern rett øst for Magnor. Det ligger på en ganske stor fattigmyr mellom jernbanen og riksveg 2. Kan hende er hele tjernet gravd ut som et resultat av torvuttak. Store deler av tjernet var vokst igjen av flaskestarr og trådstarr. Langs kanten var det noe småpiggnopp, frynsestarr, hvitmyrak, krypsiv og noen kloner myrkongle. I tjernet var det svært spredt vannvegetasjon med noen kloner vanlig tjønnaks, kantnøkkerose og så vidt gul nøkkerose og andemat.

(20) Ålsjøen -

UTM: UG_{ED}354-358,554-562, 145 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Dette er en middels stor sjø som ligger 3 km nord for Børrud, sørvest for Matrand. Det er jordbruksmark på vestsiden og skog på østsiden. Det er omgitt av 5 - 10 m brede belter av flaskestarr med noe elvesnelle innimellom. Utenfor dette er det delvis et 1 til 3 m bredt belte av sjøsivaks. Ved en bryggeplass fantes noe småvasshår, krypsiv og mannasøtgras. Det var noen kloner gul nøkkerose i Ålsjøen.

(21) Grunntjernet *

UTM: UG_{ED}330-331,531-532, 178 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Dette er tjernet rett ned for Grunntjernlia. Tjernet synes ganske dystrof med hengetorv rundt store deler av tjernet. Her var det en god del pors. Eneste vannplanten syntes å være gul nøkkerose. På nordsiden var det ganske rik sump med noe kjempepiggnopp, mye myrkongle og noe vassgro.

(22) Teigbergjtjernet *

UTM: UG_{ED}327,523, 180 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Dette tjernet ligger ca 1 km sør for Grunntjernet. På vestsiden er det beitemark ned til tjernet. Den er i bruk av kjøttfe. Tjernet synes dystroft og det er en fattig vannplanteflora med kun vanlig tjønnaks, gul nøkkerose og kantnøkkerose. I vannkanten var det en bord med pors, vassgro, gulldusk, mannasøtgras og vassgro. Flaskestarr vokste ca 4 m ut i vannet mens elvesnelle vokste ca 10 m ut i vannet.

Rundt tunet på Teigberg (UG_{ED}326,523, 190 m o.h) var det store mengder forvillet kjempespringfrø. Denne vokste både rundt fjøset, i vegkanten, hagekanten og på noen små knauser. Den var plantet ved stabburet for 4 - 6 år siden, og har siden spredt seg. Planten hadde de fått fra en annen gård i nærheten (pers. medd. dagens eier).

(23) Jerpsettjern *

UTM: PN_{ED}673,494-499,144 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Kun sørenden er undersøkt. Her var det store arealer hengetorv med spredt elvesnelle, myrhatt og gulldusk. Det var store kloner takrør på SV-siden. Det var noe myrkongle, pors, flaskestarr og mjølkerot. Ved midtre del av tjernet (PN_{ED}673,499) var det en glissen bestand av sjøsivaks og takrør i blanding. Utenfor dette var det en flytebladeng av vanlig tjønnaks, gul nøkkerose og kantnøkkerose. På gytje nær land fantes noe gytjeblærerot.

(24) Skjervangen, Akkevika * - **

UTM: PN_{ED}636,467, 176 m o.h.

Undersøkt: 27.08.2004 ved Anders Often & Julie Finsrud Lande

Det undersøkte området er den nordøstre vika av Skjervangen, området ned for Bergerud. I vika var det 6 ganske store kloner av en piggknoppart. Det er uklart om dette er flotgras eller fjellpiggknopp (*Sparganium hyperboreum*). Denne siste arten er ikke funnet noen andre steder i søndre del av Hedmark (jfr. Often et al. 1998), og om det er denne arten er det en svært verdifull lokalitet. Det var noen individer gul nøkkerose og noe vanlig tjønnaks. Det vokste noe botnegras i vikene; noe elvesnelle.

3. Artsomtaler

I dette kapitlet blir de mest interessante våtmarksartene omtalt. Rekkefølgen er alfabetisk etter latinsk navn i Elven (2005). Eksakte opplysninger om lokalitetene for hver art er delvis gjentatt fra beskrivelsene i kapittel 2. For hver art er alle kjente lokaliteter for arten i Eidskog listet opp. Deretter er artens økologi og plantegeografi kortfattet diskutert. I alt 60 arter er omtalt (Tabell 2).

Tabell 2. Antall funn og siste observasjon i Eidskog kommune for sjeldne og interessante karplanter knyttet til våtmark. Totalt 60 arter. Kalmusrot (*Acorus calamus*), dronningstarr (*Carex pseudocyperus*) og kjempesøtgras (*Glyceria maxima*) er satt i parentes da disse tre artene er forvillet fra dyrking. For arter merket med ”*” er tilstanden for lokalitetene per 2004 usikker.

Takson	Antall lokaliteter	Sist sett
[<i>Acorus calamus</i> (Kalmusrot)]	1	2004]
<i>Calla palustris</i> (Myrkongle)	11	2004
<i>Callitriche cophocarpa</i> (Sprikevasshår)	2	2004
<i>Callitriche hamulata</i> (Klosvasshår)	2	2004
<i>Carex acuta</i> (Kvasstarr)	4	2004
<i>Carex demissa</i> (Grønnstarr) *	2	2004
<i>Carex diandra</i> (Kjevlestarr)	2	1994
<i>Carex dioica</i> (Tvebostarr)	3	1992
<i>Carex elata</i> (Bunkestarr) *	1	2001
<i>Carex elongata</i> (Langstarr)	3	2001
<i>Carex jemtlandica</i> (Jemtlandsstarr)	1	1992
<i>Carex livida</i> (Blystarr)*	5	1992
<i>Carex loliacea</i> (Nubbestarr)	2	1992
[<i>Carex pseudocyperus</i> (Dronningstarr)	1	2004]
<i>Carex serotina</i> ssp. <i>serotina</i> (Beitestarr)	3	1995
<i>Cicuta virosa</i> (Selsnepe)	2	2004
<i>Crassula aquatica</i> (Firling)	1	2004
<i>Drosera intermedia</i> (Dikesoldogg)	5	2004
<i>Equisetum hyemale</i> (Skavgras)	2	1995
<i>Eriophorum gracile</i> (Småull) *	3	1973
<i>Galium trifidum</i> (Dvergmaure)	2	1982
[<i>Glyceria maxima</i> (Kjempesøtgras)	1	1995]
<i>Impatiens noli-tangere</i> (Springfrø)	3	2004
<i>Iris pseudacorus</i> (Sverdlilje)	2	2004
<i>Isoetes echinospora</i> (Mykt brasmegras)	2	2004
<i>Juncus bulbosus</i> ssp. <i>bulbosus</i> (Krypsiv)	5	2004
<i>Juncus conglomeratus</i> (Knappsiv)	3	1995
<i>Juncus stygius</i> (Nøkkesiv)	1	1973
<i>Lemna minor</i> (Andemat)	4	2004
<i>Lobelia dortmanna</i> (Botnegras)	4	2004
<i>Luzula sudetica</i> (Myrfrytle) *	1	1973
<i>Lychnis flos-cuculi</i> (Hanekam)	4	1996
<i>Lycopodiella inundata</i> (Myrkråkefot) *	2	1982
<i>Lythrum salicaria</i> (Kattehale)	4	2004
<i>Matteuccia struthiopteris</i> (Strutseving) *	1	1992
<i>Myrica gale</i> (Pors)	8	2004
<i>Nuphar lutea</i> (Gul nøkkerose)	18	2004
<i>Nymphaea alba</i> coll. (Hvit nøkkerose)	8	2004
<i>Potamogeton berchtoldii</i> (Småtjønnaks)	2	2004

<i>Ranunculus flammula</i> (Grøftesoleie) *	2	1988
<i>Rhododendron tomentosum</i> (Finnmarkspors) *	10	1980
<i>Rhynchospora alba</i> (Hvitmyrak)	8	2004
<i>Rhynchospora fusca</i> (Brunmyrak) *	3	1995
<i>Rumex aquaticus</i> (Vasshøymol)	5	2004
<i>Salix triandra</i> (Mandelpil)	1	2004
<i>Sparganium angustifolium</i> (Flotgras)	5	2004
<i>Sparganium emersum</i> (Stautpiggnopp)	5	2004
<i>Sparganium erectum</i> ssp. <i>microcarpum</i> (Kjempepiggnopp)	4	2004
<i>Sparganium glomeratum</i> (Nøstepiggnopp)	6	2004
<i>Sparganium gramineum</i> (Sjøpiggnopp)	1	2004
<i>Sparganium</i> cf. <i>hyperboreum</i> (Fjellpiggnopp)	1	2004
<i>Sparganium natans</i> (Småpiggnopp)	5	2004
<i>Stellaria palustris</i> (Myrstjerneblom) *	1	2001
<i>Trichophorum alpinum</i> (Sveltull)	2	1995
<i>Triglochin palustris</i> (Myrsauløk) *	2	1995
<i>Typha latifolia</i> (Bredt dunkjevle)	2	2004
<i>Utricularia intermedia</i> (Gytjeblererot)	7	2004
<i>Utricularia minor</i> (Småblererot)	2	1995
<i>Utricularia ochroleuca</i> (Mellomblærerot) *	2	1988
<i>Utricularia vulgaris</i> (Storblærerot)	6	2004

[*Acorus calamus* (Kalmusrot)]

Lokalitet:

(1) Stangnessjøen, S-enden, ved Nedgården. Én steril klon på 8 x 6 m rett S for naust. UG_{WG}363,494, 148 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)

Kalmusrot ble funnet ny for Eidskog i 2004. Forekomsten var forholdsvis liten, men arten var godt etablert i sjøsvaksbeltet rett ved et naust, rett sør for tunet på Nedgården. Dette er første funn av kalmusrot i Eidskog (jfr. Often et al. 1998). Kalmusrot er delvis vegetasjonsdannende langs enkelte stilleflytende småelver i Aurskog-Høland (jfr. Often 1998a). I Hedmark er det kun små og spredte forekomster av arten (Often et al. 1998). Kalmusrot er hjemmehørende i Sentral-Asia, og den ble rundt 1570 for første gang innført til Europa som legeplante, og har siden vært brukt mot et utall ulike lidelser (Høeg 1975, Mabey 1996). Kalmusrot er tokjønna, og det er kun hunnplanter som har vært dyrket i Vest-Europa. Kalmusrot sprer seg derfor utelukkende vegetativt med krypende rotstokk eller med fragmentering.]

***Calla palustris* (Myrkongle)**

Lokaliteter:

- (1) Malmermoen [UG_{ED}37,65]. 17.07.1943, Anne-Margrete Holmen (O)
- (2) bekken S f Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (3) ved W-enden av Øyungen, sumpskog. UG_{ED}43, 66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (4) myr ved Gaupetjernet. UG_{ED}41 44, 160 m o.h. 21.07.1992, Finn Wischmann (O)
- (5) N-bredden av Grunntjern. UG_{ED}333,532, 22.07.1992, Finn Wischmann (O)
- (6a) Åbogen, Tangtjenn rett Ø for jernbanestasjonen. Vanlig på Ø-siden. UG_{ED}399,676-677, 140 m o.h., 03.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)
- (6b) Åbogen: Holmtjønn, myr/sump rett ved tjønna. UG_{WG}39,68, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (7) Ø f Verpet, i myr like ved hytta. PM_{ED}638,428, 26.06.2002, Odd Stabbetorp m.fl. (O)
- (8) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje. UG_{WG}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

- (9) Store Gaustadsjøen, helt i N-enden ved Vrangselvas utløp. UG_{ED}399,525, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (10) Magnormoen, dystroft, lite tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (11) Grunntjernet. UG_{ED}330-331,531-532, 178 m o.h. 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

Myrkongle har en sørlig utbredelse i Hedmark. Det er ganske mange lokaliteter i Kongsvingertraktene, men den er ikke funnet nord for Elverum, og arten er svært sjelden nord for Flisa (Often et al. 1998). I Eidskog vil myrkongle være en god indikatorart for næringsrik og ofte artsrik sumpskog, og for åpen og rik sumpvegetasjon. Det er sannsynligvis en god del flere lokaliteter enn de som er kjent, men trolig ikke så mange flere enn at alle har noe verdi.

***Callitriche cophocarpa* (Sprikevasshår)**

Lokaliteter:

- (1) Klanderudvatn, Vestmarka. [PM_{ED}67,46], 28.06.1948, Per Wendelbo (O)
- (2) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje, kun få eks. UG_{ED}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

Det er kun to funn av sprikevasshår i Eidskog. Det ene er mer enn 50 år gammelt, og ble gjort i Klanderudtjernet i 1948. Trettini år senere ble arten ikke gjenfunnet i forbindelse med kartlegging av floraen i Klanderudtjernet og Buåa i 1987 (Wold 1988). I 2004 ble sprikevasshår funnet i ei lita evje i nedre del av Vrangselva. Sprikevasshår vokser ofte i noe næringsrike pytter, evjer eller tjern, som regel forholdsvis grunt. Den er spredt på det nedre Østlandet, og det er trolig at arten finnes en del flere steder i Eidskog.

De ulike vasshårartene kan være vanskelig å artsbestemme (jfr. Elven 2005). Den klart vanligste arten er småvasshår (*Callitriche palustris*) som vokser på variert fuktmark, både naturlig og kulturbetinget. Typiske voksesteder er på opptråkket fuktmark, i vannpytter, langs grøfter og i tjern. I Eidskog finnes denne arten helt sikkert mange steder, og har liten interesse i forbindelse med kartlegging av sjeldne og verdifulle arter. Høstvasshår (*Callitriche hermaphroditica*) og dikevasshår (*Callitriche stagnalis*) er begge svært sjeldne i Hedmark, og disse to artene er ikke funnet i Solør-Odalen (Often et al. 1998). Høstvasshår er kun kjent fra Mjøsa og Storsjøen i Rendalen (Often & Mjelde 1999), mens den sørlige arten dikevasshår med sikkerhet kun er funnet et par steder på Hedemarken (Often et al. 1998). Trolig vil dikevasshår dukke opp i Eidskog.

***Callitriche hamulata* (Klovasshår)**

Lokaliteter:

- (1) Harstadsjøen, Lia. UG_{ED}328,480, 135 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)
- (2) Vrangselva ned for Furumo. UG_{WG}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Denne arten av vasshår kan danne lange undervannsskudd og regnes derfor ofte som en såkalt langskuddsplante, sammen med typiske langskuddsarter som tjønnaksarter, vass-soleier og tusenblad. Arten er vidt utbredt i Norge (Elven 2005). Den er trolig sjelden i Eidskog.

***Carex acuta* (Kvasstarr)**

Lokaliteter:

- (1) Kun langs Buåa sør for Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988; ikke belagt)
- (2) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NV-enden v utløpet av Vrangselva, sumpstrand. UG_{ED}39,52, 04.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (3) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NØ-sida v Valmann, sumpstrand. UG_{ED}40,52, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (4) Lille Gaustadsjøen, spredt på N-siden, sammen med *Carex aquatilis*. UG_{ED}413,516, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

Kvasstarr er en noe sørlig til sørøstlig starrart som ofte vokser i næringsrike sumper langs elver, og næringsrike innsjøer under den marine grense. Kvasstarr er trolig relativt sjelden i Eidskog. Den finnes for eksempel bare så vidt i det ellers så rike Klanderudtjernområdet, og er her bare funnet på et begrenset område langs Buåa (Wold 1988). Kvasstarr finnes spredt langs Vrangselva og Gaustadsjøen.

***Carex demissa* (Grønnstarr)**

Lokaliteter:

- (1) Pramhus, Mellomgården, fuktig grassump ved fjøset. UG_{WG}415,657, 208 m o.h., 21.06.1996, Anders Often (O)
- (2) Finnsrudtjern, fuktmark ved badeplass der det var fylt på sand, spredt. UG_{ED}504,547, 175 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (O)

Mens grønnstarr tildels er en vanlig og triviell art langs kysten, blir den fort sjelden i innlandet på Østlandet. I Solør-Odalen er det kun fem funn av arten. Nordgrense er i Kongsvinger kommune (Stabbetorp & Often 2003). Trolig er grønnstarr mest kulturbetinget. I Solør-Odalen vokser den mest på fuktbeiter, men den finnes også av og til på innsjøstrender, og den er trolig naturlig på slike lokaliteter. Det er kun to funn fra Eidskog. Det er på fuktstrand ved Finnsrudtjern, og på fuktig storfebeite ved Mellomgården, Pramhus. Det var storfe på Mellomgården i 1996. Status for denne lokaliteten per 2004 er ukjent.

***Carex diandra* (Kjevlestarr)**

Lokaliteter:

- (1) Åbogen, Tangtjenn rett Ø for jernbanestasjonen. Vanlig på flytematter på N- og Ø-siden. UG_{WG}399,676-677, 140 m o.h., 03.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)
- (2) Åbogen, lita tjønn rett ned for Duelia, på flytetorv. UG_{WG}398,686, 150 m o.h., 13.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)

Kjevlestarr er vidt utbredt i Hedmark. Flest funn for arten er dog på Nes i Ringsaker kommune og i midt-Østerdalen rundt Rena (Often et al. 1998). Den er ytterst sjelden i søndre del av fylket, og er her kun funnet tre steder. Foruten ved de to tjerna ved Åbogen i Eidskog (se ovenfor) vokser kjevlestarr ved Norhov, i nordenden av Vingersjøen, Kongsvinger kommune (Belegg: *Carex diandra* (Kjevlestarr): Kongsvinger: Norhov, ved N-enden av

Vingersjøen, starrsump. UG_{ED}357,768, 143 m o.h., 06.09.1994, Anders Often, herb. O). Kjevlestarr vokser som regel i ytterkanten av flytetorv rundt middels rike skogstjern. Det er sannsynligvis noen få forekomster til i Eidskog.

***Carex dioica* (Tvebostarr)**

Lokaliteter:

- (1) Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) Djupdalen, myr. PM_{ED}65,54, 22.07.1992, Finn Wischmann (O)
- (3) Djupdalen. PM_{ED}65,53, 22.07.1992, Finn Wischmann (O)

Det er kun Finn Wischmann som har funnet tvebostarr i Eidskog. Denne svakt nordboreale arten er sjelden overalt på nedre Østlandet. Den har også opplagt blitt mye mer sjelden de senere år på grunn av grøfting av myr og sumpskog. Dette er det eksakte registrering for på Nes, Ringsaker. Her er antall forekomster av tvebostarr fra perioden 1958-61 til perioden 2000-03 redusert fra 20 til 6 (upubliserede data ved Anders Often & Asle Bruslerud). Noe tilsvarende har trolig skjedd i Eidskog, selv om tvebostarr naturlig sett er mye sjeldnere i Solør-Odalen enn på Hedemarken.

***Carex elata* (Bunkestarr)**

Lokaliteter

- (1) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NV-enden v utløpet av Vrangselva, sumpstrand. UG_{ED}39,52, 127 - 128 m o.h., 04.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O). Opprinnelig bestemt til *Carex cf. acuta* (Leg. & det.: Reidar Elven, Eli Fremstad). Ombestemt til *C. elata* ved Reidar Elven -/3 2004.

Bunkestarr er funnet ny for Hedmark etter 2000 (cf. Often et al. 1998). Den ble først funnet i Eidskog, oprinnelig bestemt til kvasstarr (*Carex acuta*), men senere ombestemt til bunkestarr (se ovenfor; jfr. Elven 2005). Arten ble funnet ny for Hedemarken i 2002, og da på Nes (Often 2002b). Vi er usikker på om bunkestarr er i svak spredning eller om den tidligere har vært oversett.

***Carex elongata* (Langstarr)**

Lokaliteter:

- (1) Ved NE-siden av Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2a) Duelia, fukteng rett ned for gården, spredt. UG_{WG}398,687, 150 m o.h., 12.07.1996, Anders Often (O)
- (2b) Åbogen: Holmtjønn, flommarkskog ved tjønna. UG_{WG}39,68, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (3) Åbogen: Nordre Åklangen, NV-sida, strandkant, flommarkskog. UG_{ED}39,66, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)

Langstarr vokser som regel i ganske rik sumpskog. Den er ganske vanlig på Hedemarken, men finnes kun spredt i Østerdalene (Often et al. 1998), og er her en god indikatorart for rik sumpskog. I Eidskog er langstarr kun funnet helt nord i kommunen, mot grensa til

Kongsvinger. Trolig finnes arten noen flere steder i Eidskog.

***Carex jemtlandica* (Jemtlandsstarr)**

Lokalitet:

(1) like nord for Haveråa, hogstflate i rik sumpskog. PM_{ED}566,525, 200 m o.h., 30.07.1992, Kåre Arnstein Lye (O)

Det er bare ett funn av jemtlandsstarr i søndre del av Hedmark. Det er i rik sumpskog like nord for Haveråa, rett nord for grensa til Aurskog-Høland. Jemtlandsstarr er næringskrevende, og den er sjelden på Østlandet. Arten tilhører det kritiske gulstarr-komplekset, og den kan være svært vanskelig å skille fra gulstarr (*Carex flava*), nebbstarr (*Carex lepidocarpa*) og beitestarr (*Carex serotina* ssp. *serotina*) (jfr. Elven 2005). Generelt kan man si at alle funn innen gulstarr-komplekset, utenom gulstarr (*Carex flava* s.s.), vil være interessante funn i Eidskog.

***Carex livida* (Blystarr)**

Lokaliteter:

(1) Langemyra, på S-siden av rv. 203. pH: 4.8, 5.0, 5.0, 5.1. UG_{ED}47,65, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

(2) myr v Lomtjern. UG_{ED}40,66, 170 m o.h., 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

(3) nordre Svarttjern, hengemyr. PM_{ED}65,50, 17.08.1973, Finn Wischmann (O)

(4) myr W for Pramhussætra. UG_{ED}44,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)

(5) W-enden av Øyungen. UG_{ED}43,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)

Blystarr er en økologisk spesialist som vokser på hengemyr og løsbunn, ofte på middels næringsrike myrer. Den finnes spredd på Østlandet, men er sjelden ellers i Norge (Elven 2005). Det er mange funn i Midt-Østerdalen, men få funn både sørover og nordover (Ofte et al. 1998). Blystarr er ganske sikkert sjelden i Eidskog, men finnes trolig noen flere steder enn på de 5 dokumenterte lokalitetene. Den er sårbar for myrgrøfting og har helt sikkert blitt sjeldnere etter 1970. Det er forresten kun Finn Wischmann som har funnet blystarr i Eidskog, det siste funnet for 23 år siden, så det er uklart om arten fortsatt finnes i Eidskog. Fire av fem funn er fra området med næringsrik berggrunn, langs den såkalte mylonittsonen (jfr. Ofte 1997a) fra Gjermshus og sørover.

***Carex loliacea* (Nubbestarr)**

Lokaliteter:

(1) v bekken S f Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.07.1973, Finn Wischmann (O)

(2) like nord for Haveråa, hogstflate i rik sumpskog. PM_{ED}566,525, 200 m o.h., 30.07.1992, Kåre Arnstein Lye (O)

På nedre del av Østlandet vokser nubbestarr spredd i noe fuktig barskog. Arten har god frøspredning og greier seg ganske godt også i grøftet skog. Her kan den til og med slå seg opp langs grøfter og i små fragmenter av gjenværende sump. I motsetning til mange andre typiske

sumpskogsarter som har gått kraftig tilbake i sør- og mellom boreal sone i Norge og Sverige (se for eksempel Hörnberg et al. 1998) viser derfor ikke nubbestarr samme sterke negative trend. For eksempel ble arten funnet en god del flere steder på Nes i Ringsaker kommune i 2000-03 i forhold til i 1958-61 (upublisererte data ved Anders Often & Asle Bruserud). Nubbestarr er imidlertid noe næringskrevende og trolig er arten sjelden i Eidskog, og mest sannsynlig å finne i fuktskog, selv om belegg 2 (ovenfor) viser at den kan overleve på en hogstflate. Arten ble ikke funnet noen steder i 2004, men så ble da heller ikke noen typiske sumpskogger undersøkt.

[*Carex pseudocyperus* (Dronningstarr)]

Lokalitet:

(1) Gaustad, Isakdalen, 1 tue ved bredden av kunstig dam (renseanlegg) [=en fangdam]. UG_{WG}4056,5073, 25.07.2002, Jan Wesenberg (O)

Det er anlagt en kunstig dam ved Gaustad (befart 27.08.2004). Rundt dammen er det plantet en god del vannplanter, deriblant trolig også dronningstarr. Denne arten er aldri funnet viltvoksende i Østerdalene (Often et al. 1998), men finnes noen få steder på Hedmarken, men er her trolig i ferd med å gå ut.]

***Carex serotina* ssp. *serotina* (Beitestarr)**

Lokaliteter:

- (1) Lomtjern, UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (xl, Hb O)
- (2) N-enden av s. Bellingen. UG_{ED}48,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
- (3) Grasmo, N-siden av Jerntjønnna. UG_{ED}404,600, 137 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (O)

Som jemtlandsstarr (*Carex jemtlandica*) tilhører beitestarr det kritiske gulstarr-komplekset. Den kan være svært vanskelig å skille fra de andre artene innen denne gruppen (jfr. Elven 2005). Generelt kan man imidlertid si at alle funn innen gulstarr-komplekset, utenom gulstarr (*Carex flava* s.s.), er interessante funn i Eidskog. I noe større grad enn jemtlandsstarr, trives beitestarr i hevdede fuktenger. Det mest typiske voksestedet i Eidskog er dog trolig rundt små, noe næringsrike tjern. Vi tror beitestarr finnes en del flere steder i Eidskog.

***Cicuta virosa* (Selsnepe)**

Lokaliteter:

- (1) myr ved Gaupetjernet. UG_{ED}41,44, 160 m o.h, 1992.07.21, Finn Wischmann (O)
- (2) Lille Gaustadsjøen, rundt liten dam rett N for NV-enden av sjøen. UG_{ED}413,516, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

Denne særdeles giftige sump- og vannplanten er med sikkerhet kun funnet to steder i Eidskog (jfr. Often et al. 1998 og belegg ovenfor). Det ene nyfunnet i 2004 var rundt en liten gjengroende dam rett nord for NV-enden av lille Gaustadsjøen. Selsnepe vokser både på myr

og i sumpvegetasjon. Den er østlig til svakt sørøstlig, og burde kunne finnes en god del flere steder i Eidskog. I Hedmark er selsnepe kun funnet nord til Trysil og Rena (Ofte et al. 1998).

***Crassula aquatica* (Firling)**

Lokalitet:

(1) Finnsrudtjern, ved badeplass der det var fylt på sand, spredt. UG_{ED}504,547, 175 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (O)

Firling er en ettårig vannplante som vokser på inntørkningstrender. Den er svakt varmekjær og er fra før kun funnet to steder i Østerdalene, ved Vingersjøen og Nugguren, begge i Kongsvinger kommune (Ofte et al. 1998, Ofte 2002a). Den lille forekomsten ved Finnsrudtjern var betinget av at det var ryddet og fylt på sand. Firling var ganske sikkert spredd dit med fugl. Trolig finnes firingl noe flere steder i Eidskog, men den er helt sikkert sjelden da det er få egnede voksesteder.

***Drosera intermedia* (Dikesoldogg)**

Lokaliteter:

- (1) nordre Svarttjern hengemyr. PM_{ED}65,50, 17.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) bredden av Øyungen ved Pramhussætra. UG_{ED}44 66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (3) Merasttjern. PM_{ED}64,47, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
- (4) Grasmø, N-siden av Jerntjøna. UG_{ED}404,600, 137 m o.h., 06.09.1995, Anders Ofte (O)
- (5) Finnsrudtjern, ved badeplass der det var fylt på sand, få eks. UG_{ED}504,547, 175 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (O)

Dikesoldogg er den klart sjeldneste av de tre soldoggartene. Mens smalsoldogg (*Drosera anglica*) og rundsoldogg (*Drosera rotundifolia*) finnes over det meste av landet (Elven 2005), er dikesoldogg begrenset til kysten og nedre dalstrøk i Sør-Norge (Skogen 1979). Den er svært sjelden i Hedmark fylke, og har klart flest funn helt i sør, det vil si i Eidskog (Ofte et al. 1998) - men også her er den sjelden. Dikesoldogg er konkurransesvak og vokser ofte på noe eroderte flekker på myr, noe ustabil hengemyr eller på forsumpet grus/steinstrand.

***Equisetum hyemale* (Skavgras)**

Lokaliteter:

- (1) v bekk S f Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) Magnor: langs Vrangselva rett S for Magnor sentrum. UG_{ED}437,493, 125 m o.h., 06.09.1995, Anders Ofte (O)

Skavgras er svært vidt utbredt både i Norge (Elven 2005) og globalt (Hultén & Fries 1986a, c). Den er imidlertid en økologisk spesialist som ofte vokser i tilknytning til rike kildefremspring. Det er overraskende få funn i Eidskog. Trolig finnes skavgras en håndfull steder i kommunen, men det er helt sikkert ikke noen vanlig art, slik at hver forekomst vil ha

en viss botanisk interesse. Skavgras er mattedannende og temmelig robust mot ulike typer inngrep. Stenglene til skavgras er stivet opp med kiselstoffer, og den har fra gammelt av blant annet vært samlet for å bli brukt til gryteskrubb. Det finnes ganske mange etnobotaniske opplysninger om dette. I Hedmark er det naturligvis nok mest tradisjon for dette i Nord-Østerdalen (jfr. Høeg 1975) der skavgras er ganske vanlig. Dette er knapt tilfellet i Eidskog hvor skavgras er så sjelden at den neppe har vært kjent blant folk, og det er ganske sikkert ingen etnobotanisk tradisjon knyttet til denne arten.

***Eriophorum gracile* (Småull)**

Lokaliteter:

- (1) Malmermoen. [UG_{ED}37, 65], 17.07.1943, Anne-Margrete Holmen (O)
- (2) Langemyra, på S-siden av fylkesvei 203, bekkedrag, spredt med blant annet *Carex livida*, *Carex chordorrhiza*, *Juncus stygius*. UG_{ED}47,65, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (3) Lomtjern, myr i S-enden, rikelig, sammen med *Carex lasiocarpa* (dominerende), *C. chordorrhiza*, *Parnassia palustris*, *Comarum palustre*, *Menyanthes trifoliata*, *Alnus glutinosa*, *Alnus incana*. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

Småull er en sjelden, østlig til noe sørøstlig myrullart som i Hedmark aldri er funnet nord for Østamyra i øvre Redalen, og som knapt er funnet på kalkområdene på Hedemarken (Ofte et al.1998). I Eidskog er arten kun funnet 3 steder lengst nord i kommunen, mot grensa til Kongsvinger. Småull vokser ofte på noe eroderte flekker på intermediærmyr, ofte på løsbunn. Det er som regel små forekomster på hvert sted. Ved Lomtjern (lokalitet 3 ovenfor) er det notert at det var rikelig av arten. Er denne lokaliteten intakt er det en regionalt sett verdifull forekomst. Det er flest funn av småull på søndre del av Østlandet og rundt Trondheim, og med utpostfunn på Jæren og i Troms (Håland 1979).

***Galium trifidum* (Dvergmaure)**

Lokaliteter:

- (1) Myr N for Øyungen. UG_{ED}44,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (2) S-bredden av Gartanstjern. UG_{ED}47,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

Dette er den minste av maureartene, og det er også den økologisk sett mest kresne. Arten vokser ofte på noe erodert myr eller innimellom høgvokste sump- og myrplanter i kanten av tjern. Dvergmaure har grovt sett en østlig til nordøstlig utbredelse i Norge (Elven 2005). Den er trolig ytterst sjelden i Eidskog, og så langt er det kun to funn av Finn Wischmann i 1982.

[*Glyceria maxima* (Kjempesøtgras)]

Lokalitet:

- (1) Nes, Nessteppa, langs grøft og fuktig åkerkant, stor populasjon. UG_{ED}444-445,542-544, 135 m o.h., 08.09.1995, Anders Ofte (O)

Kjempesøtgras er innført til Norge som fôrplante (Elven 2005). På søndre del av Østlandet

kan den være svært vital i sumpvegetasjon, og kan danne massebestand rundt næringsrike tjern. Den har faktisk også vært utprøvd for dyrking av fôrgras i sumper, og siden ekspandert slik tilfellet er for eksempel rundt Årungen i Ås kommune, Akershus. I Hedmark er kjempesøtgras kun funnet to steder, i kanten av Svartelva ved Kvæka mølle i Vang kommune, og på Nessteppa ved nordenden av Nessjøen i Eidskog (Ofte et al. 1998). På Nessteppa var arten vanlig langs ei grøft og i fuktig åkerkant. Status for denne forekomsten per 2004 er ukjent.

I forbindelse med forvaltning av lokalt verdifullt biologisk mangfold kommer forekomsten av kjempesøtgras i en egen kategori da den er en forvillet, innført art. Likevel må forekomsten kunne sies å ha en viss kulturhistorisk interesse, som en botanisk rest fra den gang man var opptatt av å øke det tilgjengelige arealet for fôrdyrking med blant annet utprøving av arter for dyrking på sumpmark. I dag er dette knapt en aktuell landbrukspolitikk.]

***Impatiens noli-tangere* (Springfrø)**

Lokaliteter:

- (1) Åbogen, SV-vendt ur i alm-hassel-lund, mindre grunnsteinskrent. UG_{ED}403,673, 180 m o.h., 04.09.1994, Anders Ofte (O)
- (2) Store Gaustadsjøen, NV-enden v utløpet av Vrangselva, flommarkskog. UG_{ED}39,52, 04.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (3) Lille Gaustadsjøen, spredt på N-siden i høgstarrsump. UG_{ED}413,516, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (O)

Springfrø er en ettårig art som ofte vokser i noe fuktig løvskog - på det nedre av Østlandet ofte i gråorheggeskog - samt i kanten av starrbelter og av og til langs grøfter og på forsumpet, tidligere engmark. Den er vanlig i Oslo-området og på Hedemarken, men er svært sjelden i Østerdalene (Ofte et al. 1998). Springfrø tåler ikke det minste snev av sommerfrost, men klapper totalt sammen etter den første frostnatta. Det er derfor helt usannsynlig å finne arten nord for omtrent Koppang, eller Bergset i Rendalen, hvor henholdsvis Glåmdalen og Rendalen brått stiger fra rundt 250 til 450 m o.h., og den statistisk sett frostfrie vekstsesongen brått reduseres fra et par måneder og til null. Det er få funn av springfrø i Eidskog. Den vokser enten i noe fuktig løvblandingsskog med innslag av alm [funnet slik nedunder Bakkeberget ved Åbogen, helt inntil grensa av Kongsvinger kommune (Ofte 1997b), belegg 1], eller i høgstarrsump og flommarkskog slik den vokser svært spredt langs Gaustadsjøene (belegg 2 og 3). Springfrø finnes ganske sikkert noen flere steder langs Vrangselva, men dette er helt sikkert ingen vanlig art i Eidskog.

***Iris pseudacorus* (Sverdlilje)**

Lokaliteter:

- (1) Skotterud, Trandum, ved det gamle sagbruket: N-enden av st. Gaustadsjøen, flere små kloner i sumpskog. UG_{ED}398,526, 127 m o.h., 06.09.1995, Anders Ofte (O)
- (2) Store Gaustadsjøen, NØ-sida v Valmann, sumpstrand. 03.07.2001. UG_{ED}40,52, 127-128 m o.h., 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)

Sverdlilje er en typisk kystplante som i blomstringstiden kan danne imponerende, gulfargede massebestander i strandsumper langs ytterkysten, kjent helt nord til Andøy kommune i Vesterålen (Elven 2005). På det indre av Østlandet er derimot arten svært sjelden, og i Hedmark fylke er sverdlilje ganske sikkert innkommet de senere år, trolig etter ca 1960. På Hedemarken er det en liten, men stabil forekomst i Åkersvika, Hamar (Wold 1993), samt en nyoppdaget liten forekomst i sumpskog rett vest for Stavsjø på Nes, Ringsaker (Hb O). I Odalen vokser sverdlilje ved Seimsjøen, Sør-Odal (Sævre 1985), samt i nordenden av Rasen, Nord-Odal (Bekken 1993). Den nordligste forekomsten i Hedmark er ved Fabrikk tjernet, rett bak gamle Rena kartonfabrikk, men her er sverdlilje ganske sikkert gjenstående fra tidligere dyrkning (Often et al. 1998). De to små forekomstene i nordenden av Store Gaustadsjøen synes naturlige (observert 2004), men kan være spredt fra dyrkede planter et eller annet sted ved Skotterud. Sverdlilje er ganske sikkert i svak spredning innover i landet. Hvorvidt dette skyldes forvilling fra dyrking eller naturlig spredning er uklart. Mest sannsynlig er det en kombinasjon av naturlig spredning og forvilling.

***Isoëtes echinospora* (Mykt brasmegras)**

Lokaliteter:

- (1) Klanderudvatn, Vestmarka. [PM_{ED}67,46], 28.06.1948, Per Wendelbo (O)
- (2) Øiset, flommark rett N for brua over til gården. PM_{ED}570,486, 190 m o.h., 04.09.2004, Anders Often & Johan Kielland-Lund (O)

De to kortskuddsplantene mykt- og stivt brasmegras (*Isoëtes echinospora* og *I. lacustris*) finnes spredt over det meste av Hedmark (Often et al. 1998), men kun mykt brasmegras er funnet i Eidskog. Per Wendelbo fant arten i Klanderudtjern i 1984. I 2004 ble den funnet ved Øiset. Mykt brasmegras er overraskende sjelden og ble for eksempel ikke funnet i Klanderudtjern i forbindelse med detaljkartlegging av floraen der i 1987 (Wold 1988). Mykt brasmegras vokser ofte noe grunnere enn stivt brasmegras, og ofte i noe mer næringsrike tjern. Begge brasmegrasartene vokser i tjern med fast bunn, som regel av noe leireholdige løsavsetninger. Trolig finnes begge artene noen få steder i Eidskog, men begge er ganske sikkert sjeldne. Da stivt brasmegras vokser forholdsvis dypt er den lett å overse, og arten er hittil ikke med sikkerhet funnet i Eidskog.

***Juncus bulbosus* ssp. *bulbosus* (Vanlig krypsiv)**

Lokaliteter:

- (1) Svarttjern. UG_{ED}46,59, 17.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) Finnsrudtjern, ved badeplass nær sørøstenden. UG_{ED}504,547, 175 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (3) Harstadsjøen, Lia. UG_{ED}328,480, 135 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)
- (4) Ålsjøen. UG_{ED}354-358,554-562, 145 m o.h., 27.08.2004. Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (5) Magnormoen, få eks. i kant av tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

Det er kun spredte funn av krypsiv i Eidskog. Krypsiv er svakt sørlig og svakt oseanisk, og er ikke funnet i Nord-Østerdalen, men følger kysten nord til Kvæfjord i Sør-Troms (Elven 2005). Selv om arten er overraskende sjelden i Hedmark finnes den trolig en god del steder i

Eidskog. Krypsiv vokser ofte i forholdsvis næringsfattig tjern, langs bekker og grøfter - av og til på fuktig beitemark. Morfologisk sett er krypsiv svært formrik, og kan være 3-10 cm lange, små blomstrende rosettplanter, og opptil flere meter lange, sterile vannplanter (Elven 2005). I forbindelse med kalking av sure vassdrag på Sørlandet og Sør-Vestlandet har arten blomstret opp i en mellomfase, og har til dels skapt store problemer med sterk gjengroing av tjern og smale kanaler.

***Juncus conglomeratus* (Knappsiv)**

Lokaliteter:

- (1) Krenkedalen. UG_{ED}50,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
- (2) Klanderudtjernet. På fukteng (Wold 1988, s. 19)
- (3) Malmer, fukteng litt V og ned for tunet. UG_{ED}394,629, 195 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (notat)

Mens knappsiv er en trivialart langs kysten av Sør-Norge, er den sjelden i Østerdalene og stort sett begrenset til området sør for Grue (jfr. Often et al. 1998). I Eidskog er knappsiv kun sikkert dokumentert fra tre steder. Den finnes ganske sikkert en god del flere steder på kulturbetinget fuktmark. Den nærstående arten lyssiv (*Juncus effusus*) er noe mer næringskrevende, og denne arten er aldri funnet i Eidskog (Often et al. 1998).

***Juncus stygius* (Nøkkesiv)**

Lokalitet:

- (1) Langemyra, på S-siden av riksveg 203 sammen med *Eriophorum gracile*. UG_{ED}47,65, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

Det er kun ett funn av nøkkesiv i Eidskog. Det er ca 30 år gammelt og ble gjort på Langmyra, på sørsiden av vegen fra Åbogen til Austmarka. Nøkkesiv vokste sammen med blant annet blystarr (*Carex livida*), strengstarr (*Carex chordorrhiza*) og småull (*Eriophorum gracile*). Nøkkesiv er en av de få karplanteartene i Hedmark som har et tyngdepunkt av funn i Grue-Åsnes (Often et al. 1998). Arten er kortlevd og vokser ofte på noe eroderte flekker på intermediær myr. Trolig finnes nøkkesiv noen få steder til i Eidskog.

***Lemna minor* (Andemat)**

Lokaliteter:

- (1) Åbogen, Tangtjenn rett Ø for jernbanestasjonen. Spredt langs kanten på Ø- og N-siden. UG_{ED}399,676-677, 140 m o.h., 03.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)
- (2) Grasmø, Mortjenn, svært spredt. UG_{WG}406-407,600. 132 m o.h. 24.08.2004, Anders Often (O)
- (3) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411-416,513-515, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (4) Magnormoen, dystroft, lite tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Pussig nok er andemat kun funnet 4 steder i Eidskog, og det er i Tangtjenn ved Åbogen, lengst nord i Eidskog, i Morttjenn ved Grasmø ca 6 km lengre sør, mellom Lille Gaustadsjøen

og Store Gaustadsjøen samt i et lite tjern ved Maridal på Magnormoen. Andemat er sjelden og sørlig også ellers i Østerdalen, og den er ikke funnet nord for Flisa (Ofte et al. 1998). Likevel tror vi andemat finnes en del flere steder i Eidskog. Det kan synes som om alle de tre andematartene (dvs. andemat *Lemna minor*, korsandemat *Lemna trisulca* og stor andemat *Spirodela polyrrhiza*) er i spredning innover i landet. Trolig vil i alle fall stor andemat snart bli funnet i Eidskog.

***Lobelia dortmanna* (Botnegras)**

Lokaliteter:

- (1) Klanderudvatn, Vestmarka. [PM_{ED}67,46], 28.06.1948, Per Wendelbo (O)
- (2) Finnrudtjern, ved badeplass nær sørøstenden. UG_{ED}504,547, 175 m o.h. 26.08.2004. Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (3) Holmsjøen, vik i N-enden. UG_{ED}383,445-454, 173 m o.h., 25.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (4) Skjervangen, Akkevika. PN_{ED}636,467, 176 m o.h., 27.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)

Botnegras vokser i forholdsvis næringsfattige vann (Elven 2005). I det næringsrike Klanderudtjernet er da også arten sjelden (Wold 1988). Botnegras er kun funnet 4 steder i Eidskog. Ellers i Hedmark fylke er arten også sjelden, og den er ikke funnet i de artsrike områdene på Hedemarken eller på trondheimsfeltets kalkrike områder i Nord-Østerdalen (Ofte et al. 1998). Dette er trolig reelt, men i Eidskog er det sannsynlig at botnegras finnes en god del flere steder.

***Luzula sudetica* (Myrfrytle)**

Lokalitet:

- (1) myr ved Lomtjern. UG_{ED}40,60, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

Utbredelsen av myrfrytle i Norge er svakt nordøstlig (Elven 2005). I Hedmark har arten et klart tyngdepunkt i midtre og nordre del av fylket, og med få funn i Solør-Odalen (Ofte et al. 1998). Den er aldri sikkert påvist i Sør-Odal og Kongsvinger kommune, og er kun funnet det ene stedet på myr ved Lomtjern i Eidskog (Ofte et al. 1998). På grunn av systematisk grøfting av nesten all myr og sumpskog på det nedre av Østlandet de siste ca 40 år er myrfrytle, sammen med mange andre sump- og myrarter, gått sterkt tilbake. I forbindelse med re-inventering av floraen på Nes i Ringsaker kommune er antall funn av myrfrytle redusert fra 31 i 1958-61 til 9 i 2000-03, og ingen nyfunn ble gjort (upubliserte data ved Anders Ofte & Asle Bruserud). Dette viser at myrfrytle er akutt truet på det nedre av Østlandet. Selv om status for lokaliteten ved Lomtjern er ukjent, er det sannsynlig at arten er borte, og at myrfrytle kan regnes som utgått fra Eidskog. Det ville være interessant å undersøke myra ved Lomtjern på nytt.

***Lychnis flos-cuculi* (Hanekam)**

Lokaliteter:

- (1) Mellom Pramhus og Åbogen. [UG_{ED}39-41,65-67], 11.07.1944, Anne-Margrete Holmen (O)
- (2) Buå stasjon. [PM_{ED}67,48], 12.07.1944, Anne-Margrete Holmen (O)
- (3) Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988)
- (4) Duelia, fukteng rett ned for gården. UG_{ED}398,687, 150 m o.h., 12.07.1996, Anders Often (O)

Hanekam har en svakt oseanisk utbredelse i Norge. Den er relativt vanlig langs kysten nord til Vesterålen, og med svært spredte funn videre til Sør-Varanger i Øst-Finnmark, her trolig krigsspredt. I Eidskog er det fire funn av arten, alle trolig på fukteng og alle trolig kulturbetingede. Utbredelsen i Hedmark er svakt todelt. Den finnes spredt i sør-fylket nord til Åmot kommune, og kommer så igjen med noen spredte funn i nord, vesentlig rundt Tynset. Hanekam vokser som regel på fukteng, langs grøfter eller i sumpskog. Arten er få-årig og fremmes av noe forstyrrelse. Trolig finnes det noen naturlige forekomster av hanekam i Hedmark, kanskje helst på Hedemarken, men trolig er arten stort sett betinget av hevd av fuktenger. Den har god frøsetting og relativt langlevde frø som spres godt med høy. Hanekam følger også med importtømmer fra Baltikum (Often & Stabbetorp 2002, 2003), noe som viser at den har relativt robuste frø som er langlevde og tåler godt uttørring. Dette er absolutt ikke noen selvfølge for fukt- og vannplanter, for eksempel har de aller fleste selje-, vier- og pilearter svært kortlevde frø.

***Lycopodiella inundata* (Myrkråkefot)**

Lokaliteter:

- (1) bredden av Øyungen ved Pramhussætra. UG_{ED}44,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (2) N-enden av s. Bellingen. UG_{ED}48,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

I Eidskog er myrkråkefot kun funnet 2 steder, begge funn gjort av Finn Wischmann for ca 20 år siden. Trolig finnes arten noen flere steder, men det er ganske sikkert svært få voksesteder i kommunen. Myrkråkefot vokser nesten alltid på noe fuktig, næringsfattig og svakt erodert innsjøstrand. Den er svakt sørlig, og bortsett fra ett isolert funn på østsiden av Stortjønna ved nordenden av Storsjøen i Rendalen, er den knapt funnet nord for Elverum og søndre del av Trysil (Often et al. 1998). Utbredelsen for myrkråkefot minner om den for botnegras (*Lobelia dortmanna*) ved at begge arter er kalkskyende, og mangler på de rike planteområdene på Hedemarken og i Nord-Østerdalen. Status for de to funnene i Eidskog burde vært stadfestet.

***Lythrum salicaria* (Kattehale)**

Lokaliteter:

- (1) Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988; ikke belagt)
- (2) Stangnessjøen, N-enden, få eks i trådstarr/flaskestarrbelte. UG_{ED}359,514, 148 m o.h., 24.08.2004, Anders Often (O)
- (3) Stangnessjøen, S-enden, to små kloner inn for trådstarr/flaskestarrbelte. UG_{ED}363,494, 148 m o.h., 24.08.2004, Anders Often (O)
- (4) Store Gaustadsjøen, helt i N-enden ved Vrangselvas utløp, kun én liten klon. UG_{ED}399,525, 127 m o.h.,

26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (O)

Det er få funn av kattehale i Eidskog (Often et al. 1998). Arten vokser ved Kländerudtjernet. Her skriver Wold (1988, s. 9) under "3.3. Fukteng": "I litt rikere utforminger vil arter som hanekam (*Lychnis flos-cuculi*), fredløs (*Lysimachia vulgaris*) og kattehale (*Lythrum salicaria*) bidra til å sette litt farge på fuktengene". Ellers ble kattehale i 2004 funnet et par steder i starrbeltet rundt Stangnessjøen, samt på fukteng i nordenden av Gaustadsjøen. Kattehale er alt i alt påfallende sjelden i Hedmark, og det er kun rundt 15 funn av arten. I Østerdalene er arten fraværende bortsett fra ett isolert funn ved Osensjøen i Trysil (Often et al. 1998). I Solør-Odalen er det i alt 9 funn av arten, tre i Kongsvinger kommune, to i Sør-Odal samt fire funn i Eidskog. Kattehale er svært vidt utbredt i Europa (Hultén & Fries 1986b, c), dog med en noe kontinental utbredelse da den i øst finnes nord til innerst i Bottenvika, mens den i vest ikke følger kysten lengre mot nord enn til Gaular, Fjaler og Askvoll kommuner i Sogn og Fjordane (Elven 2005). Kattehale er innført til Nord-Amerika, og er her pussig nok et problem på fuktmarker da den er aggressiv og fortrenger annen vegetasjon. Slik opptrer arten knapt i Norge, og i alle fall ikke i Eidskog hvor det på de fire voksestedene kun er funnet svært små forekomster, typisk kun et par planter. Kanskje er kattehale ny i Eidskog og også ellers i Østerdalen.

***Matteuccia struthiopteris* (Strutseving)**

Lokalitet:

(1) Ved veien til Leirsjøen, N for Østlinkjølen. UG_{ED}41,46, 12.07.1992, Finn Wischmann (O)

Det er pussig nok kun ett funn av strutseving i Eidskog. Trolig finnes arten spredt i kommunen, og er for vanlig til at den har interesse i forbindelse med kartlegging av lokalt sjeldne og interessante arter. Men strutseving kan være mer sjelden enn man tror. Arten ble for eksempel ikke funnet i fukt-, sump- og vannvegetasjonen ved det ellers så rike Kländerudtjernet (jf. Wold 1988), og den ble heller ikke funnet noen steder i kommunen under kartleggingen i 2004. Strutseving er heller ikke funnet i 4 undersøkte sørberg i Eidskog (Often 1997b).

***Myrica gale* (Pors)**

Lokaliteter:

(1) Malmermoen. [UG_{ED}37,65], 17.07.1943, Anne-Margrete Holmen (O)

(2) Myr v Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

(3) Merasttjern. PM_{ED}64,47, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

(4) Buvika ved Skjervangen. I sumpskog. PM_{WG}605,454, 176 m o.h., 30.06.1991, Kåre Arnstein Lye & Tore Berg (O)

(5) Åbogen, Tangtjenn rett Ø for jernbanestasjonen. Vanlig. UG 399,676-677, 140 m o.h., 03.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)

(6) Grunntjernet. UG_{ED}330-331,531-532, 178 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

(7) Teigbergtjernet. UG_{ED}327,523, 180 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

(8) Jerpsettjern. PN_{ED}673,494-499, 144 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

Pors er grovt sett en kystplante som mangler i de mest kontinentale strøk av Østlandet (Elven 2005). I Hedmark har arten en markert sørlig utbredelse, og den er knapt funnet nord for

Elverum, bortsett fra på Østamyra i Rendalen (Ofte et al. 1998). Det er kun 8 dokumenterte funn av pors i Eidskog. Trolig skyldes dette mangel på registreringer, men det er noe uklart hvor vanlig pors egentlig er i kommunen.

***Nuphar lutea* (Gul nøkkerose)**

Lokaliteter:

- (1) Matrand, rundt Jerntjønnna. UG_{ED}404,600, 132 m o.h., 06.09.1995, Anders Ofte (notat)
- (2) Nessjøen, i vika inn mot Nessteppa. UG_{ED}444,539, 135 m o.h., 07.09.1995, Anders Ofte (notat)
- (3) Klanderudtjernet (Wold 1988)
- (4) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NV-enden v utløpet av Vrangselva, grunt vatn. UG_{ED}39,52, 04.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (5) Grasmø, Morttjenn. UG_{WG}406-407,600.132 m o.h. 25.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (6) Finnsrudtjern, ved bade plass nær sørøstenden. UG_{ED}504,547, 175 m o.h. 26.08.2004. Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (7) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje. UG_{WG}447,468. 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (8) Store Gaustadsjøen, helt i N-enden ved Vrangselvas utløp. UG_{ED}399,525, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (9) Gaupstjernet. UG_{ED}417-418,443-447, 160 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (10) Leirsjøen, N-enden. UG_{ED}417,428, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (11) Stangnessjøen, N-enden. UG_{ED}359,514, 148 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (12) Stangnessjøen, S-enden. UG_{ED}363,494, 148 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (13) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411-416,513-515, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (14) Magnormoen, dystroft, lite tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Ofte (notat)
- (15) Ålsjøen. UG_{ED}354-358,554-562, 145 m o.h., 27.08.2004. Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (16) Grunntjernet. UG_{ED}330-331,531-532, 178 m o.h. 27.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (17) Teigbergstjernet. UG_{ED}327,523, 180 m o.h., 27.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)
- (18) Jerpsettjern. PN_{ED}673,494-499, 144 m o.h., 27.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (notat)

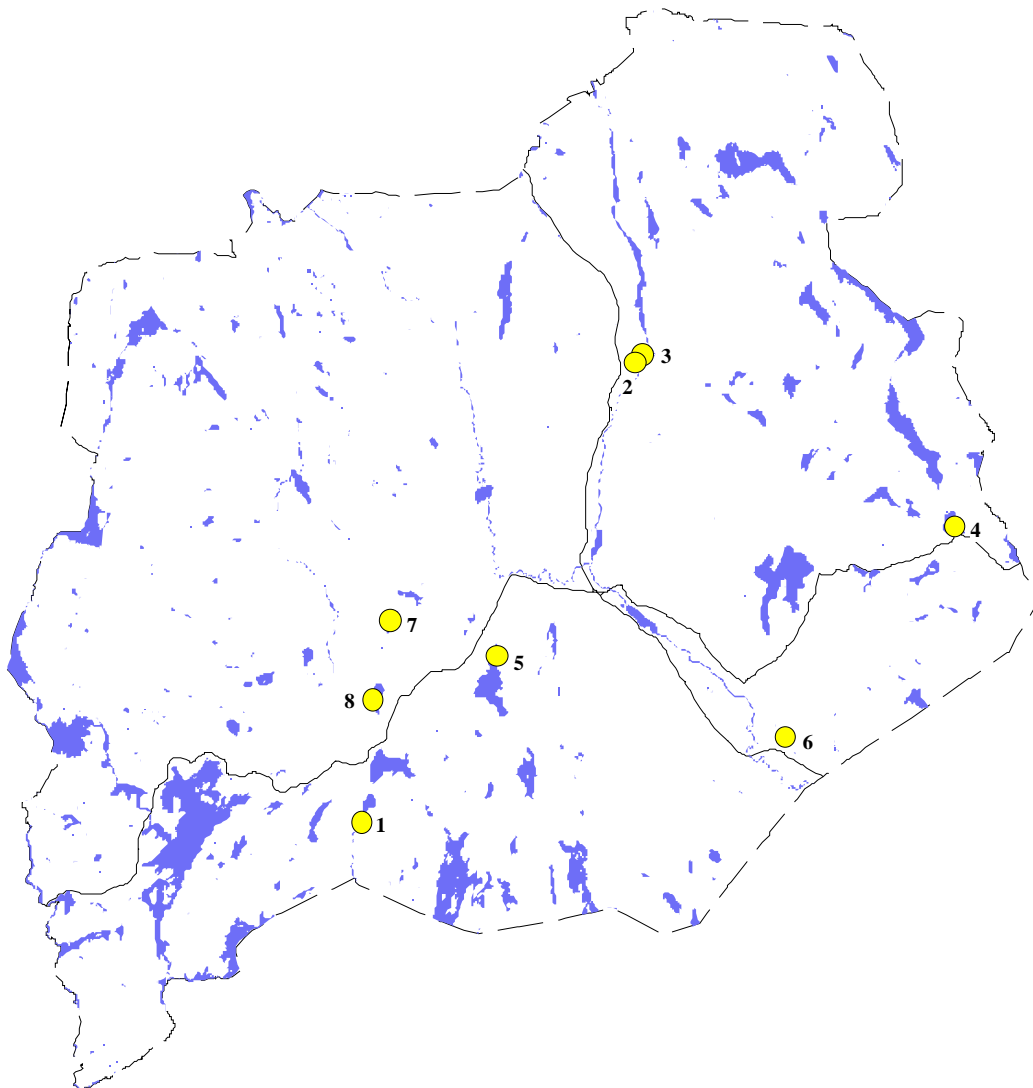
De gule nøkkesene er delt i to arter i siste utgave av standardflora for Norge (Elven 2005), nemlig soleienøkkesene (*Nuphar pumila*) og gul nøkkesene (*Nuphar lutea*). Den siste arten er mer sørlig enn den første, men trolig finnes begge to i Eidskog. De gule nøkkesene vokser ofte sammen med de hvite, men gul nøkkesene er omtrent dobbelt så vanlig. Wold (1988) angir gul nøkkesene fra Klanderudtjern. Ellers er den dokumentert fra 17 andre steder. Gul nøkkesene finnes helt sikkert en god del flere steder i Eidskog, og er helt sikkert den vanligste nøkkesenearten.

***Nymphaea alba* coll. (Hvit nøkkerose)**

(inkludert *N. a. ssp. alba* - stornøkkerose og *N. a. ssp. candida* - kantnøkkerose)

Lokaliteter:

- (1) Klanderudtjernet (Wold 1988). Arten er kalt *N. candida* (kantnøkkerose)
- (2) Matrand, rundt Jerntjønna. UG_{ED}404,600, 132 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (notat)
- (3) Grasmo, Mortjenn. UG_{WG}406-407,600.132 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)
- (4) Finnsrudtjern, ved badebasseng nær sørøstenden. UG_{ED}504,547, 175 m o.h., 26.08.2004. Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (5) Stangnessjøen, vik på Ø-siden ca 400 m mot S for N-enden. UG_{ED}361,508, 148m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (6) Magnormoen, dystroft, lite tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (7) Teigbergstjernet. UG_{ED}327,523, 180 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (8) Jerpsettjern. PN_{ED}673,494-499, 144 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

Figur 4. Funn av hvit nøkkerose (*Nymphaea alba* coll.) (inkludert stornøkkerose *N. alba* ssp. *alba* og kantnøkkerose *N. alba* ssp. *candida*) i Eidskog. Tall refererer til lokalitetslista ovenfor.

I siste utgave av standardflora for Norge (Elven 2005) er de hvite nøkkerosene delt i 3 taksa: stornøkkerose (*N. a. ssp. alba*), smånøkkerose (*N. a. ssp. occidentalis*) og kantnøkkerose (*N. a. ssp. candida*). Smånøkkerose er en kystart som ikke er kjent fra Hedmark, mens stornøkkerose og kantnøkkerose er angitt med omtrent samme utbredelse i Hedmark, begge inn til Åmot kommune (Elven 2005). Naturlig nok er de svært tungtpressede nøkkerosene lite samlet slik at det er vanskelig å få noe inntrykk av om det er den ene eller den andre underarten som er vanligst i Eidskog. De hvite nøkkerosene vokser gjerne i noe dystrofe skogstjern. Hvite nøkkeroser er funnet i 8 tjern (Figur 4) men finnes trolig noen steder til i Eidskog, men kanskje ikke flere enn at alle sammen har en viss interesse i forbindelse med kartlegging av lokalt biologisk mangfold. Wold (1988) angir kantnøkkerose fra Klanderudtjern. Ellers er hvite nøkkeroser funnet i 7 andre tjern.

***Potamogeton berchtoldii* (Småtjønnaks)**

Lokaliteter:

- (1) Grasmø, Morttjenn, spredt. UG_{WG}406-407,600, 132 m o.h., 24.08.2004, Anders Often (O)
- (2) Gaustad, liten dam ved veien. UG_{ED}408,508, 140 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Det er spredte småklaser med småtjønnaks i Morttjenn sør for Grasmø, lengst nord i Eidskog. Tjønnaks er noe ødelagt av skrot og skrap som er slengt ut i vannet. Ellers er arten funnet i en liten dam ved Gaustad. Trolig finnes småtjønnaks noen flere steder i Eidskog. Alt i alt er det funnet svært få tjønnaksarter i Eidskog, kun vanlig tjønnaks, rusttjønnaks og småtjønnaks. Dette er tre vanlige arter som finnes over det meste av Norge (jfr. Elven 2005).

***Ranunculus flammula* (Grøftesoleie)**

Lokaliteter:

- (1) bekk ved S. Svarttjern. PM_{ED}65,50, 17.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) Klanderudtjernet, fukteng (Wold 1988; ikke belagt)

Langs kysten av Sør-Norge er grøftesoleie til dels en triviell art. Den vokser langs grøfter, på fuktig beitemark og i ulike typer naturlig noe forsumpet skog. Dette er på ingen måte tilfellet i Hedmark. Her er arten ytterst sjelden, og knyttet til artsrikt fuktbeite (Often 2002a) eller rik sumpskog. På Hedemarken er arten de siste 40 år blitt mye mer sjelden på grunn av grøfting av sumpskog (upubliserte data ved Anders Often & Asle Bruserud). I Østerdalene er grøftesoleie kun kjent fra tre lokaliteter: fra fuktbeite i nordenden av Vingersjøen, Kongsvinger kommune (Often 2002a), fra en lignende lokalitet ved Klanderudtjernet (Wold 1988) samt langs en bekk ved Svarttjern. Kanskje finnes grøftesoleie noen få steder til i Eidskog, men den er helt sikkert ingen vanlig art i kommunen, og den er trolig akutt truet på grunn av grøfting. Grøftesoleie ble ikke funnet noen steder i kommunen under kartleggingen i 2004.

Rhododendron tomentosum (Finnmarkspors)

Lokaliteter:

- (1) Et høgt sted ved Bråten skole. I brev til Norges Landbrukshøgskole, 03.10.1944. Brevet er siden overført til Botanisk Museum 1946. [Ca. UG_{ED}41,64], 03.10.1944, Olav Ottesen (O)
- (2) Jussimyra 1 km sør for Abortjern som ligger 1 km øst for Sjener ved Skjervangen. [PM_{ED}630,471], ca 190 m o.h., 08.02.1947, Torfinn Knudsen (O). Øren (1982) skriver: "Forekomsten er i vestkanten av myra rett ned for rv. 21 (observert 01.11.1978). *Ledum* vokser spredt på en relativt tørr og mørk furumyr, og dekker ca 100 m². Planten så ikke ut til trives der. I følge Roll-Hansen som viste meg stedet, stod *Ledum* nøyaktig slik som i 1955".
- (3) Eidskog kommunes eiendom Langfoss skog, ca. 300 m. syd for Røslyngdølpa. [UG_{ED}44,62], 225 m o.h., 02.09.1956, Jacob Lund (O) (jfr. Berg 1962)
- (4) Vestre Klemmetsbråten skog, etter vestkanten av Gravbråtamyren, som ligger vest for Nordre Bellingen og ca. 2 km sør for gården Kampen. [ca. UG_{ED}48,60], 30.09.1959, Jacob Lund (O) (jfr. Berg 1962)
- (5) Snedsbølmyren ved Tobøl poståpneri [UG_{ED}37,44], 13.06.1960, Jacob Lund (O) (jfr. Berg 1962)
- (6) Tukun skog, gårdsnummer 68, bruksnummer 1, Snoreåmyren, ett lite ris midt på myra. [ca. UG_{ED}44,55], 05.08.1960, Jacob Lund (O) (jfr. Berg 1962)
- (7) Jussimyra. PM_{ED}62,47, 01.11.1978, Anders Danielsen & Inge Øren (O)
- (8) Lomtjern, nær riksveg 21 der kraftlinja krysser vegen, flere små lokaliteter i sumpskog, furuskog, første lokalitet ca. 10 m på nedsida av vegen ved en liten parkeringsplass. PM_{ED}658,472, 11.09.1979, Inge Øren (O). Øren (1982) skriver: "150 m NØ for Lomtjern, like ved rv. 21 er det flere spredte bestander av *Ledum*. Ca 300 m² til sammen er nok bevokst med planten, som trives meget bra på stedet. Vegetasjonstype: En blanding av sumpmyrskog, myrkant og furumyrskog".
- (9) W-enden av Gravbråtmyra, Austmarka, W for Nordre. Bellingen, furubevokst myrkant, stor bestand langs grøft. UG_{ED}481,608, 30.08.1980, Inge Øren (O). Øren (1982) skriver: "Vest for N Bellingen ligger Gravbråtamyra under Gravbråtaberget. Etter vestkanten av myra går en grøft, og på kanten står *Ledum* tett og frodig i kantskogen med furu. Ca 200 m² er dekket av finnmarkspors. Vegetasjonstype: Myrtype med *Rubus chamaemorus*".
- (10) ved Tobøl idrettsplass, furubevokst myr. UG_{ED}360,530, 05.10.1980, Inge Øren (O). Øren (1982) skriver: "Lokaliteten ligger på Snesbølmyra ca 30 m fra nordenden av idrettsplassen og dekker et areal på 5 x 5 m². Vegetasjonstype: Furumyrskog".

Hedmark ligger i utkanten av det store, sammenhengende og tette utbredelsesområdet for finnmarkspors, som med noe variasjon i subsesifikke taksa strekker seg fra Telemark i vest og rundt det nordlige taigaområdet til østlige deler av Canada (Hultén & Fries 1986b, c). I Hedmark er det kun i Eidskog og Trysil kommuner at det er flere enn 5 funn av arten. Ellers i fylket er det isolerte strøfunn nord til Værådalen, lengst nord i Rendal kommune, og ved sørenden av Isteren, Engerdal kommune (Ofte et al. 1998). Finnmarkspors er svært karakteristisk og lett å kjenne igjen. Den vokser også i helt triviell myrskog, noe som gjør at den kan dukke opp svært mange steder i Eidskog. Finnmarkspors er likevel svært sjelden da den i Hedmark trolig er på kanten av sitt optimale klima. Inge Øren som skrev hovedoppgave om finnmarkspors i Sør-Norge (Øren 1982) har gjort 4 funn av arten. Fire funn er også gjort av Jacob Lund (jfr. Berg 1962). Lund har ikke samlet noen andre planter i Eidskog. Årsaken til at han interesserte seg spesielt for finnmarkspors er ukjent. Randforekomstene av finnmarkspors i Eidskog kan variere fra enkeltbusker til ganske store bestand. Hver forekomst må kunne sies å være verdifull, og det vil være ønskelig at kommunen kjenner til disse slik at de ikke forsvinner ved tilfeldige inngrep. En eksakt registrering og avmerking på økonomisk kartverk ville være ønskelig. I forbindelse med en slik registrering kunne det også ha vært interessant å telle antall skudd, og å registrere følgearter.

***Rhynchospora alba* (Hvitmyrak)**

Lokaliteter:

- (1) Myr v Lomtjern. UG_{ED}40,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) W-enden av Øyungen. UG_{ED}43,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (3) Gartanstjern. UG_{ED}47,59, 01.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (4) myr ved Gaupetjernet. UG_{ED}41,44, 160 m o.h., 21.07.1992, Finn Wischmann (O)
- (5) Myr ved Lomtjern (V for Harstadsjøen), fuktig ombrotrof myrvegetasjon. PM_{ED}655,472, 07.08.1993, Per Sunding & Anne-Ma Sunding (O)
- (6) Grasmo, N-siden av Jerntjøna. UG_{ED} 404,600, 137 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (O)
- (7) Gaupetjernet, på hengerorv rundt tjernet. UG_{ED}417-418,443-447, 160 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (8) Magnormoen, på dye i kanten av dystroft, lite tjern. UG_{ED}446-449,483-485, 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Hvitmyrak er en økologisk spesialist som ofte vokser på mudder og eroderte flekker på myr. Den er kortlevd flerårig - uten krypende jordstengel slik tilfellet er med naboarten brunmyrak. Hvitmyrak er svakt sørlig og ikke spesielt næringskrevende. Det er derfor mange potensielle lokaliteter for arten i Eidskog, men den er kun sikkert dokumentert fra 8 steder. Regionalt har hvitmyrak et klart tyngdepunkt i søndre del av Hedmark. Det er svært få funn nord for Åmot kommune, og da med absolutt nordgrense i Hedmark på Østamyra i Rendalen (Often et al. 1998). Trolig er hvitmyrak noe i tilbakegang på grunn av grøfting.

***Rhynchospora fusca* (Brunmyrak)**

Lokaliteter:

- (1) myr v nordre Svarttjern. PM_{ED}65,50, 17.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) N-bredden av Øyungen W for Pramhus, tette matter langs bredden, på sand, dekker ca. 50 x 2-3 m. UG_{ED}44,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (3) Grasmo, N-siden av Jerntjøna. UG_{ED}404,600, 137 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (O)

Brunmyrak er noe mer næringskrevende enn hvitmyrak, og vokser derfor på noe mer næringsrik myr. Den finnes også av og til på fuktig fastmark langs sjøer (belegg 2). Den har krypende jordstengel, og greier seg derfor bedre i sluttet vegetasjon enn hva tilfellet er for den kortlevde og rosettdannende arten hvitmyrak. Regionalt er brunmyrak noe sjeldnere enn hvitmyrak. Det er bare halvparten så mange funn i Hedmark fylke, og utbredelsen er stort sett begrenset til Solør-Odalen og Østerdalen nord til søndre del av Stor-Elvdal (Often et al. 1998). De tre lokalitetene for brunmyrak i Eidskog er verdifulle.

***Rumex aquaticus* (Vasshøymol)**

Lokaliteter:

- (1) Skotterud, Trandum, ved det gamle sagbruket: N-enden av st. Gaustadsjøen, sumpskog. UG_{ED}398,526, 127 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (O)
- (2) Magnor: vanlig langs Vrangselva gjennom Magnor sentrum. UG_{ED}437,494, 06.09.1995, Anders Often (O)
- (3) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NØ-sida ved Valmann, sumpstrand. UG_{ED}40,52, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (4) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje, kun 2 eks. UG_{ED}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

(5) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411-416,513-515, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Vasshøymol er ganske vidt utbredt i Hedmark (Often et al. 1998), men det kan se ut som om arten er sjelden i Eidskog og Kongsvinger. Vasshøymol ble for eksempel ikke funnet ved Klanderudtjernet og Buåa av Wold (1988), og den ble heller ikke funnet på de rike våtmarkene ved Vingersjøen i Kongsvinger kommune (Often 2002a). Det er kun fem funn av vasshøymol i Eidskog, og de er alle langs vassdraget fra Skotterud og sør til svenskegrensa. Kanskje vokser vasshøymol kun langs dette vassdraget i Eidskog, og kanskje er den ny i området da det ikke er noen gamle funn, og alle de fem forekomstene ved Gaustadsjøen og Vrangselva er små.

***Salix triandra* (Mandelpil)**

Lokalitet:

(1) Lille Gaustadsjøen, spredt på N-siden sammen med *Salix cinerea*. UG_{ED}413,516, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

Mandelpil er sørøstlig i Norge, og arten finnes i Hedmark omtrent bare langs Glomma nord til Tolga kommune (Often et al. 1998). Den er stort sett knyttet til flomvegetasjon langs store elver. Mandelpil ble i 2004 funnet ny for Eidskog, i sumpvegetasjon på nordsiden av lille Gaustadsjøen. Her vokste arten i ganske stabilisert sumpvegetasjon, noe som er uvanlig. Det er svært få egnede lokaliteter for mandelpil i Eidskog, så arten er helt sikkert svært sjelden i kommunen.

***Sparganium angustifolium* (Flotgras)**

Lokaliteter:

- (1) Holmsjøen, vik i N-enden. UG_{ED}383,445-454, 173 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)
- (2) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje. UG_{WG}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (3) Store Gaustadsjøen, helt i N-enden ved Vrangselvas utløp. UG_{ED}399,525, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)
- (4) Leirsjøen, N-enden. UG_{ED}417,428, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (5) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411-416,513-515, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (6) Harstadsjøen, Lia. UG_{ED}328,480, 135 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)
- (7) Grasmø, Morttjenn. UG_{WG}406-407,600, 132 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)

Flotgras er trolig den vanligste piggknopparten på Østlandet. I Eidskog er det pussig nok ingen belegg av arten, og den er kun notert fra 7 steder. Flotgras finnes trolig en god del flere steder i Eidskog.

***Sparganium emersum* coll. (Stautpiggknopp)**

Lokaliteter:

- (1) Spredt i sjøsivakssump rundt Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988, s. 10; ikke belagt)
- (2) Vrangselva rett ned for Furumo, lita evje, kun få eks. UG_{ED}447,468, 121 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)
- (3) Lille Gaustadsjøen, i liten dam rett N for NV-enden av sjøen. UG_{ED}413,516, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)
- (4) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411,416, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)
- (5) Gaustad, liten dam ved vegen. UG_{ED}408,508, 140 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

Stautpiggknopp er en middels stor piggknoppart. I motsetning til kjempepiggknopp, som den av og til kan ligne på, mangler stautpiggknopp forgreining i blomsterstanden (Elven 2005). Stautpiggknopp er østlig og finnes spredt nord til indre Finnmark (Elven 2005). I Hedmark finnes arten spredt nord til Tynset (Often et al. 1998). I Eidskog er stautpiggknopp funnet 5 steder, men den finnes ganske sikkert noen flere steder i kommunen.

***Sparganium erectum* ssp. *microcarpum* (Kjempepiggknopp)**

Lokaliteter:

- (1) Langs Buåa sør for Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988; ikke belagt)
- (2) Stangnessjøen, S-enden. En steril klon langs grøft 50 m S for S-enden. UG_{ED}363,494, 148 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)
- (3) Store Gaustadsjøen, helt i N-enden ved Vrangselvas utløp, bestand på 5 x 5 m. UG_{ED}399,525, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (O)
- (4) Grunntjernet, rett ned for Grunntjernlia, langs grøft på N-siden av tjernet; også i vannkanten. UG_{ED}331,531, 178 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (O)

Kjempepiggknopp er en grovvokst piggknoppart med forgreinet blomsterstand (Figur 3 og 5). Den vokser som regel langs grøfter eller i rik sump. Det er en god del forekomster av arten på kalk-områdene på Hedemarken, men den er knapt funnet ellers i fylket (Often et al. 1998). Wold (1988) angir arten fra Buåa sør for Klanderudtjernet, uten at den er belagt herfra, og uten at voksestedet er nærmere beskrevet. I 2004 ble kjempepiggknopp funnet steril i sørenden av Stangnessjøen og fertil i nordenden av store Gaustadsjøen og i sump ved Grunntjernet. Så i alt er kjempepiggknopp dokumentert fra 3, eventuelt 4 steder i Eidskog. Trolig finnes arten noen få steder til, men den er knapt vanlig. Kjempepiggknopp er ganske sikkert i spredning. På Nes i Ringsaker kommune har antall lokaliteter fra 1961 til 2004 økt fra 6 til 19 (upubliserte data ved Anders Often & Asle Bruserud). I Solør-Odalen er det kun forholdsvis nye funn av arten (jfr. Often et al. 1998).

Figur 5. Kjempepiggeknope (*Sparganium erectum* ssp. *microcarpum*) her riktignok ikke fra Eidskog, men Velfjord, Brønnøy kommune, på artens nordgrense i Norge (jfr. Walseng & Often 2004). Sidegreinene i blomsterstanden er også tydelig her. Foto: Bjørn Walseng 17.08.2004.

***Sparganium glomeratum* (Nøstepiggeknope)**

Lokaliteter:

- (1) ml Baksjøen og Øyungen. UG_{ED}42,66, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)
- (2) bekk W for Øyungen. UG_{ED}43,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)
- (3) bekk ved Gartanstjern. UG_{ED}47,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
- (4) bekken nedenfor Grunntjern. UG_{ED}34,52, 22.07.1992, Finn Wischmann (O)
- (5) like nord for Haveråa, hogstflate i rik sumpskog. PM_{ED}566,525, 200 m o.h., 30.07.1992, Kåre Arnstein Lye (O)
- (6) Leirsjøen, bekk mellom Åtjern og Leirsjøen, ett eks. rett på V-siden av kommunevegen. UG_{ED}416,427, 147 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)

Som de fleste andre piggeknopeartene er nøstepiggeknope svært vidt utbredt. Hovedutbredelsesarealet strekker seg fra Sør-Norge til Japan (Hultén & Fries 1986a, c), samt med noen isolerte strøfunn ellers i verden. Nasjonalt derimot er nøstepiggeknope, nest etter sjøpiggeknope, den sjeldneste arten. Den er ofte noe tilfeldig, og synes å flytte seg rundt i terrenget (da nødvendigvis med fugl), og til enhver tid finne frem til de best egnede

lokalitetene. Dette er ofte i kanten av små bekker, tjern og dammer, samt av og til i kanten av sumper. Nøstepiggknopp er sjelden i hele Hedmark, men er funnet fra Eidskog i sør og helt nord til Tolga, og med noen få lokaliteter på Hedemarken. Eidskog er den kommunen i Hedmark med flest funn av nøstepiggknopp (Ofte et al. 1998). Under undersøkelsen i 2004 ble den funnet ett nytt sted, og det var som forventet en liten, litt tilfeldig forekomst langs en liten bekk.

***Sparganium gramineum* (Sjøpiggknopp)**

Lokalitet:

(1a) Sjørenden av Klanderudtjernet. PM_{ED}673,462, 129 m o.h., 27.07.1987, Oddmund Wold (O)

(1b) Sjørenden av Klanderudtjernet. PM_{ED}673,462, 129 m o.h., 29.07.1987, Oddmund Wold (O)

(1c) Sjørenden av Klanderudtjernet. PM_{ED}672,463, 129 m o.h., 29.07.1987, Oddmund Wold (O)

I Hedmark er sjøpiggknopp med sikkerhet dokumentert fra 11 lokaliteter, fra Eidskog i sør til Åsnes i nord (Haugan 1993, Haugan & Ofte 1998, Ofte 2002a). Forekomsten i sjørenden av Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988) er det eneste funnet av arten i Eidskog. Wold (1988, s. 12) skriver: "I den sørlige delen av tjernet, utenfor de kartlagte nøkkeroseengene ble det funnet noen få bestander av sjøpiggknopp (*Sparganium gramineum*)". Arten finnes fortsatt med store fine flytebladrossetter i den søndre del av tjernet, omtrent der det innsnevres (observert 27.08.2004). Inntil ca 1995 var sjøpiggknopp i Norge kun kjent fra Hedmark (jfr. Elven 1994), men arten er de senere år også funnet i Marker kommune i Østfold og i Aurskog-Høland kommune i Akershus (Elven 2005).

***Sparganium cf. hyperboreum* (Fjellpiggknopp)**

Lokalitet:

(1) Bergerud, Akkevika i Skjervangen, 6 kloner i vika mot Bergerud. PM_{ED}636,467, 176 m o.h., 27.08.2004, Anders Ofte & Julie Finsrud Lande (O)

Med et trolig funn (ikke helt sikkert bestemt ennå) av fjellpiggknopp i Skjervangen er alle Norges piggknopparter funnet i Eidskog - hurra!!! Da fjellpiggknopp tidligere ikke er funnet sør for Elverum er forekomsten i Skjervangen en ganske isolert sørgrense for arten (Ofte et al. 1998). Hvis det stemmer at flyteplantene i Akkevika er fjellpiggknopp er alle Norges 7 arter av piggknopp funnet i Eidskog. Det er ganske sikkert ingen andre kommuner i Norge som kan skryte av å huse 7 arter av denne slekta. Man burde skifte kommunevåpen fra en kjedelig svart orrhane til en riktig vakker bukett av 7 ulike piggknopp-frukter.

***Sparganium natans* (Småpiggknopp)**

Lokaliteter:

(1) Langemyra, i bekk. UG_{ED}47,65, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

(2) Lomtjern. UG_{ED}40,60, 14.08.1973, Finn Wischmann (O)

(3) Langemyra. UG_{ED}47,65, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)

- (4) Åbogen, Ringtjern, på gytjeflekker. UG_{ED}398,682, 145 m o.h., 04.09.1994, Anders Often (O)
(5) Magnormoen, få eks. i kant av tjern. UG_{ED}446-449,483-485. 130 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (O)

Småpiggnopp er en småvokst piggnoppart. Den vokser ofte langs bekker, på gytjeflekker eller i kanten av små myrtjern. Den finnes trolig en håndfull steder i Eidskog, men er helt sikkert ikke noen vanlig art. Småpiggnopp er vidt utbredt, og finnes helt nord til Finnmark. Den vokser også ganske høyt til fjells, funnet opp til 870 m o.h. i Engerdal (Elven 2005).

***Stellaria palustris* (Myrstjerneblom)**

Lokaliteter:

- (1) Skotterud: Store Gaustadsjøen, NØ-sida v Valmann, sumpstrand, en liten bestand. UG_{ED}40,52, 127 - 128 m o.h., 3.7.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)

Myrstjerneblom er østlig og sjelden i Norge (Elven 2005). I Hedmark har det hittil kun vært kjent et 15-talls steder langs Mjøsa (Often et al. 1998). I Akershus er den også sjelden, men den er funnet en del steder i Aurskog-Høland, ganske nær grensa til Eidskog. Det er derfor interessant at arten nå også er funnet i Eidskog, ett sted ved store Gaustadsjøen (jfr. Elven 2005; og belegget ovenfor). Arten ble ikke gjenfunnet her i 2005, men det er sannsynlig at myrstjerneblom fortsatt finnes ved Store Gaustadsjøen.

***Trichophorum alpinum* (Sveltull)**

Lokaliteter:

- (1) Gartanstjern. UG_{ED}47,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
(2) Djupdalen, myr. PM_{ED}65,54, 22.07.1992, Finn Wischmann (O)

Sveltull er en svakt nordlig rikmyrsart som tynnes kraftig ut sørover i Hedmark. I Eidskog er det kun Finn Wischmann som har funnet sveltull, og da i Djupdalen litt nord for Nordby og ved Gartanstjern sør for søndre Bellingen.

Området ved Djupdalen har trolig tidligere vært et fint rikmyrområde (i dag grøftet og gjengrodd), og det er tvilsomt om det finnes så mange andre tilsvarende områder i Eidskog. Det er delvis svært næringsrik berggrunn akkurat i åstraktene rundt Hedum, Mobekk og Grunntjernlia, og dette er et svært rikt planteområde i Eidskog. For eksempel er det kun her i Eidskog - og også i hele Østerdalen - at det er funnet grov nattfiol (*Platanthera chlorantha*; jfr. Stabbetorp & Often 2003). Det er helt sikkert at sveltull er sjelden i Eidskog, og myrgrøfting har ganske sikkert gjort arten enda sjeldnere de senere år. Kanskje er sveltull borte fra Eidskog. Det ville være interessant å oppsøke Gartanstjern og Djupdalen på nytt.

***Triglochin palustris* (Myrsauløk)**

Lokaliteter:

- (1) N-enden av s. Bellingen. UG_{ED}48,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

(2) Matrand, rundt Jerntjønnen. UG_{ED}404,600, 132 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (notat)

Det er kun to sikre funn av myrsauløk i Eidskog. Den ble ikke funnet noen steder i 2004. Kanskje finnes arten en del steder i kommunen, men det trenger dokumentasjon. I tillegg til at myrsauløk er sjelden i Eidskog, har den de siste ca 40 år også helt sikkert blitt sjeldnere på grunn av grøfting. På Nes i Ringsaker kommune er antall lokaliteter for myrsauløk redusert fra 80 til 24 mellom 1958-61 og 2000-03 (upubliserede data ved Anders Often & Asle Bruserud). På Nes er det først og fremst forekomster i rik sumpskog det har gått hardt ut over. I Eidskog finnes myrsauløk trolig mest på åpen myr og på hengemyr rundt små tjern.

***Typha latifolia* (Bredt dunkjevle)**

Lokaliteter:

(1) Harstadsjøen, i sjøkanten rett Ø for Lia, klon på 15 x 15 m. UG_{ED}328,480, 135 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)

(2) Mellom Lille Gaustadsjøen og Store Gaustadsjøen, N-siden. UG_{ED}411-416,513-515, 127 m o.h., 26.08.2004, Anders Often (notat)

I Eidskog er det pussig nok kun på nordsiden av Harstadsjøen og mellom store og Lille Gaustadsjøen at det er funnet bredt dunkjevle, og begge steder kun med små kloner. Arten finnes trolig noen flere steder. Dunkjevle i svak spredning i Hedmark. Det er stort sett nye funn i hele fylket (Often et al. 1998). Tilsvarende observasjoner er gjort andre steder i Norge (Klokk 1979, Åsen & Andreassen 1979, Elven 2005). Dunkjevle vil ganske sikkert bli funnet flere steder i Eidskog i årene som kommer. Smalt dunkjevle (*Typha angustifolia*) er mye sjeldnere enn bredt dunkjevle. Arten er kun funnet ett eneste sted i Hedmark, og det er litt vest for Kongsvinger (Often 1998b). Denne arten er trolig også i noe spredning, men langt fra i samme grad som bredt dunkjevle.

***Utricularia intermedia* (Gytjeblererot)**

Lokaliteter:

(1) Merastjern. PM_{ED}64,47, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

(2) N-enden av s. Bellingen. UG_{ED}48,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)

(3) W-enden av Øyungen. UG_{ED}43,66, 31.08.1982, Finn Wischmann (O)

(4) myr ved Gaupetjernet. UG_{ED}41,44, 160 m o.h., 21.07.1992, Finn Wischmann (O)

(5) Finnrudtjern, ved badeplass nær sørøstenden. UG_{ED}504,547, 175 m o.h. 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

(6) Nessjøen, S-enden, Sagåsen. UG_{WG}453,522, 132 m o.h., 26.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

(7) Jerpsettjern. PN_{ED}673,494-499, 144 m o.h., 27.08.2004, Anders Often & Julie Finsrud Lande (notat)

Gytjeblererot er en økologisk spesialist som ofte vokser klask på gytje. Den er kun funnet 7 steder i Eidskog, men den finnes helt sikkert en god del flere steder. Gytjeblererot er svakt østlig i Fennoskandia, men finnes over det meste av Norge (Elven 2005).

***Utricularia minor* (Småblærerot)**

Lokaliteter:

- (1) Malmermoen. 17.07.1943, Anne-Margrete Holmen (O)
- (2) Matrand, rundt Jerntjønna. UG_{ED}404,600, 132 m o.h., 06.09.1995, Anders Often (notat)

Småblærerot er ei bittelita blærerot som vokser i kanten av små tjern og i stilleflytende myrbekker, av og til på våte myrer. Den finnes over hele landet til litt over skoggrensa (Elven 2005). Småblærerot finnes trolig ganske mange steder i Eidskog. Dokumentasjonen for dette mangler dog.

***Utricularia ochroleuca* (Mellomblærerot)**

Lokaliteter:

- (1) N-enden av s. Bellingen. UG_{ED}48,59, 01.09.1982, Finn Wischmann (O)
- (2) Klanderudtjernet (jfr. Wold 1988; ikke belagt)

Det er kun ett belegg av mellomblærerot fra Eidskog, og det er fra søndre Bellingen. I tillegg skriver Wold (1988) at arten finnes i Klanderudtjernet. Mellomblærerot er sjelden på Østlandet, og den vokser ofte i mindre næringsrike tjern enn storblærerot (Elven 2005). De to artene kan morfologisk sett være svært vanskelig å skille fra hverandre. Da begge artene er regionalt sjeldne, vil en hver forekomst av en av de store blærerøttene (d.v.s. storblærerot, vrangblærerot - *Utricularia australis*, eller mellomblærerot) være interessante i Eidskog.

***Utricularia vulgaris* (Storblærerot)**

Lokaliteter:

- (1) i Vestmarka ved Tollstasjonen (i elva). 28.06.1948, Per Wendelbo (O)
- (2) Åbogen, Tangtjenn rett Ø for jernbanestasjonen. Dominerende sammen med *Potamogeton natans* og *Nuphar lutea*. UG_{ED}399,676-677, 140 m o.h., 03.09.1994, Anders Often & Reidar Haugan (O)
- (3) Store Gaustadsjøen, NV-enden v utløpet av Vrangselva, grunt vatn. UG_{ED}39,52, 04.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (4) Åbogen: Nordre Åklangen, NV-sida, grunt oligotroft vatn. UG_{ED}339,666, 03.07.2001, Reidar Elven & Eli Fremstad (O)
- (5) Grasmo, Morttjenn, vanlig. UG_{WG}406-407,600, 132 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (O)
- (6) Perkerudvatnet, S-enden. UG_{WG}374-375,434-435, 162 m o.h., 25.08.2004, Anders Often (notat)

Storblærerot er som navnet sier den største av blærerotartene. Den trives ofte i noe overgjødslende vann, og kan på slike steder danne forholdsvis store vaser. Storblærerot er dokumentert fra 6 steder. Den finnes trolig noen flere steder til i Eidskog, mest trolig i næringsrike tjern eller i evjer i kulturlandskapet.

4. Sammenligning med Hedemarken

Floraen på kalkområdene på Hedemarken er mer artsrik enn på sand- og grunnfjellsområdene i Solør-Odalen (jfr. Often et al. 1998). Det finnes imidlertid en del sørøstlige arter som mangler, eller er svært sjeldne på Hedemarken, og som finnes i Solør-Odalen. Dette er stort sett enten noe varmekjære, sørøstlige skrent- og tørrbakkearter (Often 1997a), eller sørøstlige fukt- og vannplanter (Often 2002a).

I Solør-trakten er det i alt funnet 12 fukt- og vannplanter som mangler eller er svært sjeldne på Hedemarken (Tabell 3). Av disse 12 artene er det 7 arter som er funnet i Eidskog. Av disse igjen kommer sjøpiggeknope i en særstilling, da denne arten i hele Norge kun er funnet i grensetraktene i Østfold, Akershus og Hedmark og med flest funn i Hedmark (jfr. Haugan 1993, Haugan & Often 1998, Elven 2005). Solør-kommunene har derfor et nasjonalt ansvar for denne arten, mens de har et regionalt ansvar for de 11 andre artene.

Tabell 3. Fukt- og vannplanter som er svært sjeldne eller som mangler på Hedemarken, og som finnes i søndre del av Solør. Arter som er funnet i Eidskog er merket med ”*”. Data fra Often et al. (1998) og Often (2002).

Drosera intermedia (Dikesoldogg) *

Elatine triandra (Trefelt evjebloom)

Eriophorum gracile (Småull) *

Juncus stygius (Nøkkesiv) *

Lycopodiella inundata (Myrkråkefot) *

Lythrum portula (Vasskryp)

Persicaria foliosa (Evjeslirekne)

Rhododendron tomentosum (Finnmarkspors) *

Rhynchospora fusca (Brunmyrak) *

Sagittaria sagittifolia (Pilblad)

Sparganium gramineum (Sjøpiggeknope) *

Viola persicifolia (Bleikfiol)

5. Oppsummering

Sammen med eldre registreringer i Eidskog gir trolig 2004-registreringene en brukbar oversikt over fukt- og vannplanter i kommunen, selv om det opplagt vil være en god del flere interessante lokaliteter å finne. Likevel tror vi konklusjonene i grove trekk vil stemme. Nasjonalt sett er det de to hovedelementene som er nevnt i innledningen som særmerker Solør: (1) En del sørøstlige tørrbakke-, eng- og skrentarter. (2) Sørøstlige vannplanter. Av disse to elementene er det vannplantene som Eidskog må kunne sies å ha størst nasjonalt ansvar for, og da spesielt det store mangfoldet av piggeknope.

Utvalget av arter som er nærmere beskrevet er noe tilfeldig, selv om vi har forsøkt å få med de mest interessante og verdifulle fukt- og vannplantene som er funnet i Eidskog. Likevel er det 50 til 100 arter som kunne vært tatt med i tillegg. Det er en rekke starrarter som det kun er noen få funn av i Eidskog, og som kanskje finnes spredt til vanlig, men som også kan være sjeldnere enn man tror. En del eksempler på slike arter er strengstarr (*Carex chordorrhiza*), stjernestarr (*Carex echinata*), gulstarr (*Carex flava*), granstarr (*Carex globularis*), trådstarr (*Carex lasiocarpa*), dyestarr (*Carex limosa*), nubbestarr (*Carex loliacea*) og stolpestarr (*Carex nigra* ssp. *juncella*). Denne rapporten må derfor betraktes som en ufullstendig oversikt over fukt- og vannplanter i Eidskog.

Biogeografisk henger Eidskog sammen med Värmland i Sverige. For å få en fullgod oversikt, og for å kunne gi en tilfredsstillende vurdering av verdien av flora og vegetasjon burde grenseområdene på både norsk og svensk side vært kartlagt. En slik felles kartlegging ville ha vært svært interessant rent plantegeografisk, og ville helt sikkert gitt et klarere bilde av plantenes innvandringshistorie til regionen. Slik kunnskap vil også være grunnlaget for en felles forvaltning på tvers av landegrensa.

Som en konklusjon er det interessant å prøve å skissere noen hovedstrategier for å ta vare på fukt- og vannplanter i Eidskog for fremtiden. Det er i alle fall fire, eventuelt fem punkter som er viktige. (1) Hindre grøfting av våtmark. For det første er det viktig at myrer og sumper ikke dreneres. Opp gjennom årene har grøfting av sumpskog og forsumpet beitemark nasjonalt sett ødelagt svært mange verdifulle plantelokaliteter (Hörnberg et al. 1998, Often et al. sendt). (2) Økt strandbeite. Storfebeite gir svært varierte og artsrike våtmarker (jfr. Often 2002a). Beitet hindrer at fuktengene på sikt blir til rene monokulturer av takrør og elvesnelle. Det er derfor ønskelig med mer husdyrhold og spesielt ekstensivt strandbeite, kanskje mest realistisk med kjøttfe. (3) Hindre hypertrofiering. Noe avrenning av næringsstoffer er ofte ikke skadelig for plantelivet. Blir det for mye avrenning blir det imidlertid både for nitrogenrikt for en del arter, og også for dårlig lysgjennomgang i vannet noe som hindrer vekst av undervannsplanter. (4) Beholde dammer i kulturlandskapet. Gårdsdammer og andre kunstige smådammer i kulturlandskapet er med på å gi ekstra levesteder for både planter og dyr. Derfor er det positivt at man stort sett har sluttet med å fjerne gårdsdammer, og heller restaurerer tapte dammer, og også av og til skaper nye dammer. Det er ønskelig at dette arbeidet fortsetter. (5) Videre kartlegging og overvåkning. Som nevnt ovenfor henger Eidskog biogeografisk sammen ned Sverige, slik at for å få en fullgod oversikt må man se på tvers av landegrensa. En felles forvaltning og kartlegging ville være svært interessant.

6. Litteratur

- Bekken, J. 1993. *Fem våtmarksområder i Nord-Odal. Naturverdier og forvaltning*. Rapport til Nord-Odal kommune (Upublisert).
- Berg, R.Y. 1962. Nye utbredelsesdata for norske karplanter. *Blyttia* 20 (2): 49-82.
- Elven, R. 1994. *Johannes Lid & Dagny Tande Lid. Norsk flora. 6 utgåve ved Reidar Elven*. Det Norske Samlaget, 1014 s.
- Elven, R. 2005. *Johannes Lid & Dagny Tande Lid. Norsk flora. 7 utgåve ved Reidar Elven*. Det Norske Samlaget, 1230 s.
- Haugan, R. 1993. Statusrapport for kjempesoleie, knottblomst og sjøpiggnopp i Hedmark. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen, rapport nr 9/1993*: 1-24.
- Haugan, R. & Often, A. 1998. Status for truede arter i Hedmark. Karplanter. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr 17/1998*: 1-110.
- Huitfeldt-Kaas, H. 1918. *Ferskvandsfiskens utbredelse og invandring i Norge*. Centraltrykkeriet, Oslo.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986a. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. I. Introduction. Taxonomic Index to Maps 1-996. Maps 1-996*. Koeltz Scientific Books, s. 1-498.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986b. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. II. Taxonomic Index to Maps 997-1936. Maps 997-1936*. Koeltz Scientific Books, s. 499-968.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986c. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. III. Commentary to the Maps. Total Index*. Koeltz Scientific Books, s. 969-1172.
- Høeg, O.A. 1975. *Planter og tradisjon*. Universitetsforlaget, Oslo. 751 s.
- Hörnberg, G., Zackrisson, O., Segerström, U., Svensson, B.W., Ohlson, M. & Bradshaw, R.H.W. 1998. Boreal swamp forests. Biodiversity "hotspots" in an impoverished forest landscape. *BioScience* 48 (10): 795-802.
- Håland, B. 1979. Småull, *Eriophorum gracile* på Jæren. *Blyttia* 37 (1): 7-10.
- Klokk, T. 1979. Breitt dunkjevle (*Typha latifolia*) i Møre og Romsdal. *Blyttia* 37 (2): 69-72.
- Mabey, R. 1996. *Flora Britannica*. Sinclair-Stevenson, 480 p.
- Often, A. 1997a. Har sørberg- og tørrbakkefloraen i Kongsvinger-trakten innvandret fra Värmland langs mylonittsonen? *Blyttia* 55 (2): 61-69.
- Often, A. 1997b. Botanisk undersøkelse av sørberg i Østerdalene, Hedmark. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen, rapport nr. 10/1997*: 1-68.
- Often, A. 1998a. Inventeringshelg til søndre Aurskog-Høland (Akershus) og Trøgstad (Østfold). *Blyttia* (2) 56: 85-86.
- Often, A. 1998b. Smalt dunkjevle (*Typha angustifolia*) som neofytt i Hedmark. *Blyttia* 56 (2): 94-95.
- Often, A. 2002a. Vingersjøens nordøstende: våtmarker med 6 rødlistede karplanter. *Blyttia* 60 (3): 149-155.
- Often, A. 2002b. Isolert nordgrense for bunkestarr *Carex elata* på Nes, Ringsaker. *Blyttia* 60 (1): 36.
- Often, A., Haugan, R., Røren, V. & Pedersen, O. 1998. Karplantefloraen i Hedmark: sjekkliste, plantegeografiske elementer og foreløpige utbredelseskart for 488 taksa. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen, rapport nr 6/1998*: 1-261.
- Often, A. & Mjelde, M. 1999. Nyoppdaget masseforekomst av høstvasshår *Callitriche hermaphroditica* i Rendalen. *Blyttia* 57 (1): 30-35.
- Often, A. & Stabbetorp, O. 2002. Karplanter innført med tømmerimport. Side 19-24 i Økland,

- B. (red). Insekter, sopp og karplanter innført til Norge ved tømmer import fra Russland og Baltikum. *Aktuelt fra skogforskningen* 2/02: 1-24.
- Often, A. & Stabbetorp, O. 2003. Karplanter innført med tømmerimport. Side 4-14 i Thunes, K.H. (red.). Karplanter, insekter og sopp innført til Norge ved tømmerimport fra Russland og Baltikum. 2. Prosjektår, 2002. *Aktuelt fra skogforskningen* 4/03: 1-24.
- Often, A. & Berg, T. 2004. 30.-31. august: helgeekskursjon til Aurskog-Høland kommune. *Blyttia* 62 (2): 111-112.
- Often, A., Bruserud, A. & Stabbetorp, O. Sendt. Severe reduction of boreal swamp forest- and fen species between 1961 and 2004: data from South-East Norway. *Biological Conservation* (sendt)
- Skogen, A. 1979. Dikesoldugg, *Drosera intermedia*, i Norge. *Blyttia* 37 (1): 15-20.
- Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2003. Kulturbetinget botanisk mangfold i grensetraktene i Sørøst-Norge. *NINA Oppdragsmelding* 808: 1-148.
- Sævre, R. 1985. *Botaniske og vegetasjonsøkologiske registreringer i Gardsjøen og Seimsjøen naturreservater, Sør-Hedmark*. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. (Upublisert.)
- Walseng, B. Often, A. 2004. Ferskvannsbiologiske undersøkelser i forbindelse med planlagte inngrep i Innervatnet, Brønnøy kommune. *NINA Oppdragsmelding* 845: 1-26.
- Wold, O. 1988. Botaniske undersøkelser i Klanderudtjernet og Buåa 1987. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen rapport nr 22*: 1-25.
- Wold, O. 1993. Åkersvika naturreservat - Vegetasjon og flora. Vegetasjonsøkologisk grunnlag for skjøtselsplan. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen rapport nr 11/93*: 1-46.
- Øren, I.J. 1982. *Plantesosiologiske og plantegeografiske studier over Ledum palustre (L.) i Sør-Norge. Del I. Det recente aspekt: Aut- og synøkologi: 1-89. Del II. Det historiske aspekt: Pollen og makrofossilanalyse: 90-163. Del III. Plantegeografisk diskusjon og et sammendrag: 157-184 + tabeller*. Cand.scient.-oppgave i Botanikk, Universitet i Oslo.
- Åsen, P.A. & Andreassen, J. 1979. Bidrag til floraen i Aust- og Vest-Agder (Agderherbariet, Kristiansand Museum) - V. Utbredelsen for noen våtmarksplanter. *Blyttia* 37 (3): 137-141.